

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain 7 luvun, rikoslain 36 luvun 6 §:n ja korkolain 4 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi kulutusluottoja koskevaa kuluttajansuojalain 7 lukuja, luottokiskontaa koskevaa rikoslain säännöstä ja korkolain säännöstä viivästyskoron määrästä. Esityksen pääasiallisena tavoitteena on vähentää niin sanottujen pikaluottojen tarjonnassa esiintyneitä ongelmia.

Esityksen mukaan myös pieniä ja lyhytaikaisia luottoja markkinoitaessa olisi ilmoitettava luoton todellinen vuosikorko. Näin parannettaisiin kuluttajan mahdollisuuksia saada asianmukaista tietoa pikaluottojen ja muiden lyhytaikaisten luottojen hinnasta. Samalla helpotettaisiin hintavertailua näiden ja muiden luottojen välillä. Lisäksi väärinkäytöksiä ehkäisemiseksi kuluttajansuojalain 7 lukuun lisättäisiin säännös luotonantajan velvollisuudesta todentaa lainanhakijan henkilöllisyys huolellisesti. Harkitseamattoman luotonoton vähentämiseksi lukuun lisättäisiin myös säännös, jolla kiellettäisiin kulutusluotosopimuksen nojalla myönnettävien varojen välitön maksaminen kuluttajalle silloin, kun luottoa haetaan ja se myönnetään myöhään

illalla tai yöllä.

Luottokiskontaa koskeva rikoslain säännös ajanmukaistettaisiin. Koron ja muiden perittävien kustannusten kohtuuttomuutta arvioitaisiin suhteessa luotonantajan suoritukseen ottaen huomioon säännöksessä luetellut, koron suuruuteen tavanomaisesti vaikuttavat seikat. Uudistus on tarpeellinen luottomarkkinoilla tapahtuneen kehityksen vuoksi.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi korkolain säännöstä, jossa mahdollistetaan lakisääteistä viivästyskorkoa korkeamman koron periminen niissä tilanteissa, joissa luottoajalta maksettava korko on ollut suurempi kuin lakisääteinen viivästyskorko. Tavoitteena on helpottaa maksuvaikeuksiin joutuneiden kuluttajien asemaa ja ehkäistä ylivelkaantumista.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan noin kolme kuukautta niiden hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen. Muutokset sopimus oikeudellisissa säännöksissä vaikuttaisivat lakien voimaantulon jälkeen tehtäviin sopimuksiin.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 JOHDANTO.....	4
2 NYKYTILA.....	4
2.1 Voimassa oleva oikeus.....	4
Yleistä.....	4
Kulutusluotot.....	5
Rahoituspalvelujen ja rahoitusvälineiden etämyynti.....	5
Lainanhakijan henkilöllisyyden tunnistaminen ja todentaminen.....	6
Kiskonta.....	7
Viivästyskorko.....	7
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	7
EU:n lainsäädäntö.....	7
Pikaluotot muissa EU- ja ETA-maissa.....	8
Pikaluottojen sääntely erityisesti muissa Pohjoismaissa.....	8
Kiskontaa koskeva lainsäädäntö muissa Pohjoismaissa.....	10
Viivästyskorkoa koskeva lainsäädäntö muissa Pohjoismaissa.....	11
2.3 Viranomaisohjeet.....	11
Taloudenhallinnan neuvottelukunnan suositus todellisen vuosikoron ilmoittamisesta.....	11
Kuluttajaoikeuden linjaukset.....	11
Tietosuojavaltuutetun kannanotot.....	12
2.4 Itsesääntely.....	12
2.5 Toimenpiteitä ylivelkaantumisen estämiseksi.....	13
2.6 Nykytilan arviointi.....	14
Pikaluotot.....	14
Rikoslain kiskontaa koskevat säännökset.....	15
Kulutusluotoista perittävät viivästyskorot.....	15
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	16
3.1 Yleistä.....	16
3.2 Keskeiset ehdotukset.....	16
Todellisen vuosikoron ilmoittamisvelvollisuuden laajentaminen.....	16
Lainanhakijan henkilöllisyyden tunnistaminen ja todentaminen.....	17
Varojen luovuttamista koskevat rajoitukset.....	17
Kiskonta.....	18
Viivästyskorko.....	18
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	19
4.1 Valtiontaloudelliset vaikutukset ja vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	19
4.2 Vaikutukset kuluttajien ja luotonantajien asemaan.....	20
4.3 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset.....	21
5 ASIAN VALMISTELU.....	22
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	22
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	23
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	23
1.1 Kuluttajansuojalaki.....	23

7 luku	Kulutusluotot.....	23
1.2	Rikoslaki	25
	36 luku Petoksesta ja muusta epärehellisyydestä	25
1.3	Korkolaki	27
2	VOIMAANTULO.....	28
3	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	28
	LAKIEHDOTUKSET	30
	1. Laki kuluttajansuojalain 7 luvun muuttamisesta	30
	2. Laki rikoslain 36 luvun 6 §:n muuttamisesta	32
	3. Laki korkolain 4 §:n muuttamisesta	33
	LIITE	34
	RINNAKKAISTEKSTIT	34
	1. Laki kuluttajansuojalain 7 luvun muuttamisesta	34
	2. Laki rikoslain 36 luvun 6 §:n muuttamisesta	38
	3. Laki korkolain 4 §:n muuttamisesta	39

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Pikaluotoilla tarkoitetaan tyypillisesti nopeasti saatavia, summaltaan pieniä, alle kolmen kuukauden pituisia kulutusluottoja, joita myönnetään yksityishenkilöille tekstiviestillä (*tekstiviestilaina*) tai internetissä (*internetlaina*) tehtävän lainahakemuksen perusteella ja joiden saamiseksi ei edellytetä vakuuksia. Tarjottavien luottojen suuruus vaihtelee yleensä muutamasta kymmenestä eurosta satoihin euroihin, ja laina-ajat vaihtelevat viikosta muutamiin kuukausiin. Pikaluotoissa luoton hinta ilmoitetaan usein koron sijasta käsittely- ja toimituskuluina, joiden määrä muunneltuna todelliseksi vuosikoroksi voi kohota hyvin suureksi.

Pikaluottomarkkinat ovat kasvaneet voimakkaasti parin viime vuoden kuluessa. Syksyllä 2005 pikaluottoyrityksiä oli yritys- ja yhteisötietojärjestelmän perusteella noin 20, kun niitä tällä hetkellä toiminee noin 50.

Myönnettyjen pikaluottojen määriä on alettu tilastoida vasta vuoden 2008 alusta lukien, joten niiden kehityksestä ei ole tarkkaa tietoa kuin lyhyeltä ajalta. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 2008 uusia pikaluottoja myönnettiin yhteensä yli miljoona kappaletta. Myönnettyjen pikaluottojen yhteismäärä oli mainittuna tilastojaksona hieman alle 188 miljoonaa euroa. Näistä luotoista maksettiin erilaisia kuluja yhteensä yli 44 miljoonaa euroa, eli pikaluottoon kohdistuvat kulut muodostivat keskimäärin 24 prosenttia myönnetystä lainapääomasta. Keskimääräisen pikaluoton suuruus oli tarkasteluaikana noin 183 euroa, ja sen takaisinmaksuaika oli noin 27 vuorokautta.

Suomen Asiakastieto Oy:n luottotietorekisterin tietojen mukaan yksityishenkilöihin kohdistuneet tili- ja kertaluottojen sekä rahoitusyhtiösaatavien ryhmän velkomustuomioiden lisäntyivät vuosina 2005—2008 runsaasta 20 000 tuomiosta vajaaseen 80 000:een, kun tänä aikana kaikkien muiden velkomustuomioiden yhteenlaskettu osuus hieman supistui. Vuonna 2008 tili- ja kertaluottoja sekä rahoitusyhtiösaatavia koskevista tuomioista

yli 37 000 koski alle 300 euron saatavia, ja ne kohdistuivat yli 23 000 henkilöön. Vuonna 2007 tällaisia pieniä velkomustuomioita annettiin noin 25 000 kappaletta ja ne kohdistuivat yli 11 000 henkilöön. Suomen Asiakastieto Oy:n arvion mukaan tällaiset pieniä saatavia koskevat tuomiot johtuvat pääasiassa maksamattomista pikaluotoista.

Oikeusministeriö tilasi syksyllä 2007 Oikeuspoliittiselta tutkimuslaitokselta tutkimuksen tarkemman tiedon saamiseksi pikaluoton ottajista ja erityisesti niistä, jotka ovat joutuneet maksuvaikeuksiin näiden luottojen vuoksi. Maksuvaikeuksien ohella tutkimuksessa selvitettiin pikaluottoyritysten luotonannossaan käyttämiä sopimusehtoja. Tutkimus *Maksuvaikeudet pikaluottomarkkinoilla* valmistui syyskuussa 2008.

Tutkimuksessa tarkasteltiin 48 pikaluottoyrityksen sopimusehtoja internetissä helmikuussa 2008. Havaittiin, että seitsemän pikaluottoyritystä 48:sta eli 15 prosenttia yrityksistä ilmoitti myöntävänsä lainaa ympäri vuorokauden. Luoton todellisen vuosikoron puolestaan ilmoitti markkinoinnissaan hieman yli puolet pikaluottoyrityksistä. Luoton määrästä ja maksuajasta riippuen luoton todellinen vuosikorko oli Taloudenhallinnan neuvottelukunnan suosituksen mukaisella kaavalla laskettuna 206—1034 prosenttia ja keskimääräinen korko 554 prosenttia.

Tutkimuksessa selvitettiin myös muun muassa velallisten ikäjakaumaa ja alueellista jakaumaa, maksamattomien pikaluottojen lukumääriä velallista kohden sekä velkomusasioiden etenemistä ulosottoon. Tuloksia on selvitetty lähemmin pikaluottotyöryhmän mietinnössä (työryhmämietintö 2008:7).

2 Nykytila

2.1 Voimassa oleva oikeus

Yleistä

Kulutusluotoista säädetään kuluttajansuojalain (38/1978) 7 luvussa. Luvun säännökset koskevat jäljempänä selvitetyn poikkeuksin

myös pikaluottojen tarjontaa. Lisäksi pikaluottoihin sovelletaan rahoituspalvelujen ja rahoitusvälineiden etämyyntiä koskevia kuluttajansuojalain 6 a luvun säännöksiä. Kuluttajaoikeudellisia erityissäännöksiä pikaluotoista ei ole.

Suomessa ei ole elinkeino-oikeudellisia säännöksiä kulutusluottojen tarjoamisesta. Pikaluottojen tai muiden kulutusluottojen tarjoaminen ei edellytä toiminnanharjoittajalta ennakolta saatua toimilupaa tai rekisteröintiä.

Kulutusluotot

Kuluttajansuojalain 7 luku koskee kulutusluottoja eli luottoja, joita elinkeinonharjoittaja sopimuksen mukaan myöntää tai lupaa myöntää kuluttajalle lainana, maksunlykkäyksenä tai muuna vastaavana taloudellisena järjestelyinä (1 §). Lähtökohtaisesti luvun säännöksiä sovelletaan myös pikaluottoihin.

Kaikki 7 luvun säännökset eivät kuitenkaan koske luottoja, joissa luottoaika on enintään kolme kuukautta. Luottoajalla tarkoitetaan ajanjaksoa, jonka kuluessa luotto on maksettava takaisin. Näihin lyhytaikaisiin luottoihin ei sovelleta säännöksiä todellisen vuosikoron ilmoittamisesta markkinoinnissa, ennen luottosopimuksen tekemistä annettavista tiedoista, säännöksiä luottosopimuksen sisällöstä ja muodosta, paitsi jos luottoa voidaan käyttää luottokortin tai muun vastaavan tunnusteen avulla, eikä myöskään säännöstä kuluttajan oikeudesta maksaa kulutusluotto ennen sen erääntymistä (4 §). Lyhytaikaisten luottojen rajaamista edellä mainittujen säännösten ulkopuolelle pidettiin perusteltuna, jottei vaikeutettaisi esimerkiksi elintarvikkeiden ostamista tiliin, jonka koko saldo maksetaan kerran tai kaksi kertaa kuukaudessa ja josta ei aiheudu luottokustannuksia (HE 88/1985 vp). Edelleen asetuksessa eräiden kuluttajansuojalain 7 luvun säännösten soveltamista koskevista poikkeuksista (1602/1993) säädetään, että elinkeinonharjoittaja on velvollinen ilmoittamaan kuluttajansuojalain mukaisen vuosikoron vain, jos luoton määrä on vähintään 1 000 markkaa.

Kun kulutusluottoa tarjotaan etämyynnissä eli elinkeinonharjoittajan järjestämän sellaisen etätarjontamenetelmän avulla, jossa sopimuksen tekemiseen ja sitä edeltävään

markkinointiin käytetään yksinomaan yhtä tai useampaa etäviestintä, kuluttajalla on oikeus peruuttaa luottosopimus 14 päivän määräajassa (11 a §:n 1 momentti). Peruuttamisoikeus ei kuitenkaan koske tilannetta, jossa sopijapuolet ovat jo täyttäneet sopimusveloitteensa kokonaisuudessaan kuluttajan nimenomaisesta pyynnöstä (11 a §:n 2 momentti). Peruuttamisoikeutta ei siis ole enää sen jälkeen, kun kuluttaja on maksanut luoton takaisin. Jos kuluttaja peruuttaa luottosopimuksen, häneltä saa vaatia korvauksena todellisen vuosikoron ajalta, jonka luotto on ollut hänen käytettävissään. Korvausta ei voida kuitenkaan vaatia, jos luotonantaja ei ole ilmoittanut kuluttajalle ennakolta todellisen vuosikoron perimisestä tai jos luotonantaja on aloittanut sopimuksen täyttämisen ilman kuluttajan nimenomaista pyyntöä. (11 a §:n 3 momentti)

Kuluttajan on viivytyksettä ja viimeistään 30 päivän kuluttua peruuttamisilmoituksen lähettämisestä palautettava luotonantajalle luottosopimuksen nojalla saamansa varat uhalla, että peruuttaminen muutoin raukeaa (11 b §). Kuluttaja saa kuitenkin pidättäytyä täyttämästä omaa palautusvelvollisuuttaan, kunnes luotonantaja täyttää oman vastaavan velvollisuutensa. Luotonantajan on puolestaan viivytyksettä ja viimeistään 30 päivän kuluttua peruuttamisilmoituksen saatuaan palautettava kuluttajalle kaikki sopimuksen perusteella saamansa suoritukset. Palautettavista suorituksista voidaan kuitenkin vähentää todellisen vuosikoron määrä.

Luvun 10—19 §:n säännökset ovat pakottavia kuluttajan eduksi (20 §), ja luvun säännösten noudattamista valvovat kuluttajiasiamies, Kuluttajavirasto sekä piirihallintoviranomaisina lääninhallitukset. Myös Finanssivalvonta valvoo säännösten noudattamista silloin, kun kulutusluottojen tarjoajana on luottolaitos tai muu Finanssivalvonnan valvottavaksi säädetty taho. (24 §)

Rahoituspalvelujen ja rahoitusvälineiden etämyynti

Kuluttajansuojalain 6 a luku koskee rahoituspalvelujen ja rahoitusvälineiden etämyyntiä. Rahoituspalveluilla tarkoitetaan luvussa muun muassa elinkeinonharjoittajan kulutta-

jalle tarjoamia luottoja (1 §), joten myös pikaluotot ovat luvussa tarkoitettuja rahoituspalveluja.

Pikaluottojen tarjoajan on annettava kuluttajalle hyvissä ajoin ennen sopimuksen tekemistä 6 a luvun 6—9 §:ssä tarkoitettut tiedot. Nämä tiedot koskevat elinkeinonharjoittajaa, rahoituspalvelua eli tässä tapauksessa pikaluottoa, etäsopimusta ja käytettävissä olevia oikeussuojakeinoja.

Lähtökohtana on, että tiedonantovelvollisuuden piiriin kuuluvat tiedot ja ehdot annetaan kuluttajalle hyvissä ajoin ennen sopimuksen tekemistä henkilökohtaisesti, kirjallisesti tai sähköisesti siten, että kuluttaja voi tallentaa ja toisintaa ne muuttumattomina. Jos sopimus tehdään kuitenkin kuluttajan pyynnöstä sellaista etäviestintä käyttäen, että tietoja ja sopimusehtoja ei voida antaa edellä tarkoitettulla pysyvällä tavalla ennen sopimuksen tekemistä, tiedot ja sopimusehdot on annettava tällä tavalla viipymättä sopimuksen tekemisen jälkeen (11 §).

Luvun säännökset ovat kuluttajan hyväksi pakottavia (3 §).

Lainanhakijan henkilöllisyyden tunnistaminen ja todentaminen

Sähköiset tunnistamismenetelmät voidaan jakaa heikkoihin ja vahvoihin tunnistamismenetelmiin. Vahva tunnistaminen koostuu jostakin, mitä käyttäjä tietää (esimerkiksi käyttäjätunnus), omistaa (esimerkiksi salasanalista, kertakäyttöisiä tunnuksia generoiva turvalaskin tai muu väline) taikka mitä käyttäjä on (esimerkiksi sormenjälki). Kahden näistä vaatimuksista on toteuduttava samanaikaisesti, jotta tunnistustapahtuma täyttäisi vahvan tunnistamisen määritelmän. Vahvoina tunnistamismenetelminä Suomessa on yleisesti pidetty ainakin Väestörekisterikeskuksen myöntämiä kansalaisvarmenteita sekä pankkien myöntämiä niin sanottuja Tupas-varmenteita.

Luotonantajille ei ole asetettu lainsäädännössä nimenomaista velvollisuutta tunnistaa ja todentaa asiakkaansa. Tunnistamisella tarkoitetaan tässä asiakkaan henkilöllisyyden selvittämistä asiakkaan antamien tietojen perusteella, kun taas todentamisella tarkoitetaan asiakkaan henkilöllisyyden varmistamista

luotettavasta ja riippumattomasta lähteestä peräisin olevien asiakirjojen tai tietojen perusteella.

Luotto- ja rahoituslaitoksille sekä muille rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (503/2008) tarkoitetuille ilmoitusvelvollisille on lain 7 §:n mukaisissa tilanteissa eli esimerkiksi vakituista asiakassuhdetta perustettaessa kuitenkin asetettu velvollisuus tunnistaa asiakkaansa ja todentaa tämän henkilöllisyys rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämiseksi ja selvittämiseksi. Asiakkaan tuntemiseksi edellytettävien toimien laajuus pohjautuu riskiperusteiseen arviointiin. Jos asiakkaaseen, tuotteeseen, palveluun tai liiketoimeen liittyy alhainen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski, ilmoitusvelvollinen voi soveltaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä (12 §). Kun rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski puolestaan on tavanomaista suurempi, esimerkiksi kun asiakas etätunnistetaan, ilmoitusvelvollisen on tehtävä asiakkaan tuntemista koskevat toimet tehostetusti (18 §).

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain mukaan ilmoitusvelvollisella on kolme tapaa pienentää etätunnistamiseen mahdollisesti liittyvän suuremman rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riskiä (18 §). Ensimmäinen tapa on todentaa asiakkaan henkilöllisyys hankkimalla lisäasiakirjoja tai -tietoja luotettavasta lähteestä, esimerkiksi vertaamalla asiakkaan antamia tietoja väestörekisteristä saataviin tietoihin. Toinen tapa on varmistaa, että liiketoimeen liittyvä suoritus tulee luotolaitoksen tililtä tai se maksetaan tilille, joka on aiemmin avattu asiakkaan nimiin. Kolmas tapa on todentaa asiakkaan henkilöllisyys sähköisistä allekirjoituksista annetussa laissa (14/2003) tarkoitettulla laatuvarmenteella tai muun sähköisen tunnistamistekniikan avulla, joka on tietoturvallinen ja todisteellinen. Ilmoitusvelvollisen on riskiarviointiin perustuen arvioitava, mikä tai mitkä näistä keinoista ovat tarpeellisia.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetulla lailla on pantu täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesutarkoituksiin

sekä terrorismin rahoitukseen (2005/60/EY; jäljempänä *kolmas rahanpesudirektiivi*), joka annettiin 26 päivänä lokakuuta 2005.

Kiskonta

Rikoslain (39/1889) kiskontarikoksia koskevilla säännöksillä pyritään ehkäisemään hädänalaisessa tai muutoin sopimuskumppaniaan heikommassa asemassa olevan henkilön taloudellinen hyväksikäyttäminen sopimussuhteessa. Siviilioikeudellista suojaa kiskontaa vastaan tarjoaa varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annettu laki (228/1929), jonka 31 §:n mukaan kiskontolosuhteissa syntynyt oikeustoimi on pätemätön.

Kiskontarikoksia koskevat säännökset sisältyvät rikoslain 36 luvun 6 ja 7 §:ään. Luvun 6 §:n 1 momentin mukaan kiskonnasta tuomitaan se, joka käyttämällä hyväksi toisen taloudellista tai muuta ahdinkoa, riippuvaista asemaa, ymmärtämättömyyttä tai ajattelemattomuutta jonkin sopimuksen tai muun oikeustoimen yhteydessä hankkii tai edustaa itselleen tai toiselle taloudellista etua, joka on selvästi epäsuhteessa vastikkeeseen. Momentti sisältää niin sanotun esinekiskonnan perustunnusmerkistön.

Luottokiskonnasta eli koronkiskonnasta säädetään 6 §:n 2 momentissa. Säännöksen mukaan kiskonnasta tuomitaan myös se, joka luotonannossa ottaa tai edustaa itselleen tai toiselle korkoa tai muuta taloudellista etua, joka huomattavasti ylittää julkisen valvonnan alaisten rahalaitosten vastaavassa luotonannossa ottaman tavanomaisen koron. Lain esitöiden (HE 66/1988 vp) mukaan koron ottamisella tarkoitetaan koron tosiasiallista vastaanottamista, kun taas koron edustamisella tarkoitetaan sitä, että korosta on tehty sitova sopimus. Jälkimmäisessä tapauksessa ei edellytetä, että korko olisi eräänntynyt maksettavaksi.

Luottokiskonnan rangaistavuus ei esitöiden mukaan edellytä, että kohtuuton korko on otettu tai edustettu käyttämällä hyväksi 1 momentissa mainittuja olosuhteita tai seikkoja, vaan riittävää on, että otettu tai edustettu korko voidaan selvästi havaita kohtuuttoman suureksi. Koron kohtuuttomuutta arvioitaessa tulee otettua tai edustettua korkoa ver-

rata talletuspankkien luotonannossaan noudattamaan tavalliseen korkotasoon. Esitöiden mukaan tavanomaisen pankkikoron ylittämistä voidaan kuitenkin perustella yksityisillä luottomarkkinoilla tapauskohtaisesti luotonantajan riskillä.

Viivästyskorko

Rahavelalle maksettavasta korosta säädetään korkolaisissa (633/1982). Velan korko määräytyy korkolain mukaan, jollei muuta johdu velallisen sitoumuksesta tai kauppataivasta taikka toisin ole säädetty (2 §). Kulutusluotoista ei saa kuitenkaan periä korkolain 4 §:n 1 momentin mukaan määräytyvää viivästyskorkoa korkeampaa korkoa kuin siinä tapauksessa, että velalle on jo eräpäivää edeltäneeltä ajalta maksettu lakisääteistä viivästyskorkoa korkeampaa korkoa. Tässä tapauksessa viivästyskorkoa on maksettava saman perusteen mukaan kuin ennen velan eräänntymistä. (2 ja 4 §)

On huomattava, että lakisääteistä viivästyskorkoa korkeamman koron periminen velan eräänntymisen jälkeen tulee kyseeseen kulutusluotoissa ainoastaan silloin, kun ennen velan eräänntymistä on peritty nimenomaisesti korkoa. Tämä tarkoittaa sitä, että luotonjärjestelypalkkioita tai muita kertaluonteisia palkkioita, esimerkiksi pikaluotoissa tyypillisesti perittäviä käsittely- ja toimituskuluja, ei voida velan maksun viivästyessä muuntaa niin sanotuksi juoksukoroksi ja niiden perimistä jatkaa viivästysaikana.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

EU:n lainsäädäntö

Kulutusluottoja koskee neuvoston direktiivi 87/102/ETY, joka on annettu 22 päivänä joulukuuta 1986. Sen korvaa 23 päivänä huhtikuuta 2008 annettu uusi kulutusluottodirektiivi (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/48/EY kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta). Direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset on annettava ja julkaistava ennen

12 päivää toukokuuta 2010, ja näitä säännöksiä on sovellettava 12 päivästä toukokuuta 2010.

Uuden kulutusluottodirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle jäävät luottosopimukset, joissa luoton kokonaismäärä on alle 200 euroa tai yli 75 000 euroa. Kansalliseen harkintaan jää, sovelletaanko direktiivin säännöksiä myös näihin luottoihin vai sovelletaanko näihin luottoihin esimerkiksi erityissäännöksiä.

Uusi kulutusluottodirektiivi sisältää säännökset mainonnassa ilmoitettavista vakiotiedoista, ennen sopimuksen tekoa annettavista tiedoista, velvollisuudesta arvioida kuluttajan luottokelpoisuus, luottosopimuksissa mainittavista tiedoista, peruuttamisoikeudesta sekä luoton ennakaisesta takaisinmaksusta. Lisäksi direktiivi sisältää luoton todellisen vuosikoron laskentakaavan.

Pikaluotot muissa EU- ja ETA-maissa

Rahoitustarkastus teki keväällä 2007 selvityksen kulutusluottosopimuksista ja vastuullisesta luotonannosta muissa Euroopan unionin (EU) jäsenvaltioissa. Selvitys toteutettiin kyselylomakkeen avulla, ja kyselyyn vastasi 22 EU:hun tai Euroopan talousalueeseen (ETA) kuuluvaa maata (Bulgaria, Espanja, Hollanti, Irlanti, Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Kreikka, Kypros, Latvia, Liettua, Malta, Norja, Portugali, Ranska, Romania, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Tšekki, Unkari, Viro).

Keväällä 2007 internetlainoja oli yhdeksässä kyselyyn vastanneessa maassa (Hollanti, Irlanti, Iso-Britannia, Liettua, Norja, Ruotsi, Saksa, Tšekki, Viro) ja tekstiviestilainoja kolmessa maassa (Norja, Ruotsi ja Viro). Muunlaista pikaluottotoimintaa, kuten palkkapäivänä takaisin perittäviä lainoja (payday loans), kotiovelle toimitettavia lainoja tai muita pieniä rahalainoja esiintyi seitsemässä maassa (Hollanti, Irlanti, Iso-Britannia, Latvia, Malta, Saksa, Unkari). Pikaluottotoimintaa ei ollut tuolloin lainkaan kahdeksassa kyselyyn vastanneessa maassa (Bulgaria, Espanja, Kreikka, Kypros, Portugali, Ranska, Romania, Slovakia), ja kahden maan osalta tietoa ei saatu (Italia, Itävalta). Kyselytutkimuksessa ilmeni, että tekstiviestilainoista oli koitunut ongelmia. Ongelmat liittyivät pääasiassa väärinkäyttötapauksiin, nuorille ai-

heutuneisiin maksuvaikeuksiin, mainonnan menettelytapoihin ja vilpillisiin toimijoihin.

On huomattava, että kyselyn suorittamisen jälkeen pikaluotot ovat merkittävästi yleistyneet Euroopassa. Suomessa tarjottavia pikaluottoja vastaavia luottoja tarjotaan nykyään ainakin viidessätoista Euroopan maassa.

Kahdeksan kyselyyn vastannutta maata (Irlanti, Italia, Itävalta, Kreikka, Latvia, Norja, Unkari, Viro) ilmoitti, että kulutusluottoja koskeva sääntely soveltuu täysimääräisesti myös pieniin ja lyhytaikaisiin lainoihin. Neljästoista kyselyyn vastanneessa maassa pienet ja lyhytaikaiset luotot on rajattu joko joiltakin osin tai kokonaan sääntelyn ulkopuolelle (Bulgaria, Espanja, Hollanti, Iso-Britannia, Kypros, Liettua, Malta, Portugali, Ranska, Romania, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Tšekki).

Kolmessatoista kyselyyn vastanneessa maassa todellinen vuosikorko on ilmoitettava myös pienistä ja lyhytaikaisista lainoista. Näistä kahdeksassa maassa (Bulgaria, Irlanti, Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Latvia, Saksa, Unkari) todellinen vuosikorko tulee ilmoittaa käyttämällä laskentakaavana kulutusluottodirektiivin kaavaa, kun taas viidessä maassa (Kreikka, Malta, Norja, Ranska, Viro) todellinen vuosikorko tulee ilmoittaa käyttämällä erillistä, kansallisesta lainsäädännöstä ilmenevää laskentakaavaa. Portugalissa todellinen vuosikorko on ilmoitettava käyttämällä direktiivin laskentakaavaa, kun lainasumma on yli 149,63 euroa ja lainan tarjoaa luottolaitos. Myös Espanjassa todellinen vuosikorko on ilmoitettava vain luottolaitosten tarjoamista lainoista, ja tällöin on käytettävä erillistä, kansallisesta lainsäädännöstä ilmenevää kaavaa. Seitsemässä kyselyyn vastanneessa maassa (Hollanti, Kypros, Liettua, Romania, Ruotsi, Slovakia, Tšekki) todellista vuosikorkoa ei tarvitse ilmoittaa pienistä ja lyhytaikaisista lainoista.

Pikaluottojen sääntely erityisesti muissa Pohjoismaissa

Ruotsi

Ruotsin lainsäädännössä ei ole pikaluottoja koskevia erityissäännöksiä, vaan niihin sovelletaan lähtökohtaisesti samoja kulutus-

luottolain (Konsumentkreditlag 1992:830) säännöksiä kuin muihin kulutusluottoihin. Lyhytaikaisiin ja määrältään pieniin luottoihin ei kuitenkaan sovelleta säännöksiä todellisen vuosikoron ilmoittamisvelvollisuudesta eikä velvollisuudesta tehdä sopimus kirjallisessa muodossa. Tällaisiin luottoihin ei sovelleta myöskään säännöstä luotonantajan velvollisuudesta arvioida kuluttajan luotto- kelpoisuus.

Ruotsin kuluttajansuojalainsäädännössä ei ole asetettu luotonantajalle velvollisuutta tunnistaa asiakkaansa henkilöllisyyttä. Kolmanteen rahanpesudirektiiviin perustuvasta rahanpesulaista (Lag om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism 2009:62) seuraa kuitenkin, että tietyissä tapauksissa, esimerkiksi liikesuhdetta perustettaessa, toiminnanharjoittajan on varmistuttava perusteellisesti asiakkaansa henkilöllisyydestä. Kuten Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa, edellytettävien tunnistamistoimien laajuus riippuu myös Ruotsin rahanpesulain mukaan siitä, kuinka suuri on rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski. Jos riski on suuri, esimerkiksi kun asiakas etätunnistetaan, tunnistamistoimet on tehtävä tehostetusti.

Ruotsin lainsäädännössä ei ole rajoitettu luottosopimuksen tekemisaikaa eikä varojen luovuttamisaikaa.

Ruotsin oikeusministeriöstä saadun tiedon mukaan tekstiviestilainoihin liittyvät lainsäädännölliset uudistustarpeet tulevat pohdittavaksi Ruotsissa uuden kulutusluottodirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä.

Norja

Norjassa kulutusluottoja säännellään rahoitussopimuslailla (Lov om finansavtaler og finansoppdrag; finansavtaleloven 1999:46). Lain säännökset soveltuvat myös pieniin ja lyhytaikaisiin luottoihin.

Rahoitussopimuslain mukaan luotonantajan on tiedonantovelvollisuutensa täyttääkseen ilmoitettava lainanhakijalle muun muassa luoton todellinen vuosikorko, nimelliskorko sekä muut kuluttajan maksettavaksi koituvat kustannukset. Vastaavat tiedot on ilmoitettava myös varsinaisessa luottosopimuksessa.

Ennakkotiedot tulee antaa ja luottosopimus tehdä kirjallisesti.

Ennakkotiedot voidaan antaa ja luottosopimus tehdä myös sähköisesti, jos asiakas tätä toivoo. Lisäksi edellytetään, että sopimuksen sisältö on asiakkaan saatavilla sopimuskohetkellä ja että käytetty todentamismenetelmä on riittävän turvallinen sen varmistamiseksi, että sopimuksen sisältö vastaa tarkoitettua.

Lain esitöiden (Ot prp nr 41, 1998—1999) mukaan todentamismenetelmän tulisi ensinnäkin soveltua sopimuksen tekemiseen liittyvien viestien lähettäjän identifioimiseen. Toiseksi sen avulla tulisi voida osoittaa, että viestien lähettämisen tarkoituksena on ollut tehdä sitova sopimus. Kolmanneksi todentamismenetelmän tulisi toimia todisteena mahdollisessa myöhemmässä sopimuksen olemassaoloa ja sisältöä koskevassa riitatilanteessa. Esitöissä on katsottu, että jatkuvan teknologisen ja oikeudellisen kehityksen vuoksi luotettavaa todentamismenetelmää ei tule määritellä laissa konkreettisesti. Se, pidetäänkö jotakin menetelmää luotettavana, riippuu sekä sopimuksen sisällöstä että sopimuksen tekohetkellä olemassa olevasta teknologiasta. Jos kyse on kuluttajan kanssa tehtävästä luottosopimuksesta, luotettavana menetelmänä voidaan pitää ainoastaan sähköistä allekirjoitusta tai muuta yhtä turvallista todentamismenetelmää.

Norjan lainsäädännössä ei ole rajoitettu luottosopimuksen tekemisaikaa eikä varojen luovuttamisaikaa.

Tanska

Tanskassa kulutusluottoja säännellään luottosopimuslailla (lov om kreditaftaler; kreditaftaleloven 1990:398). Lain soveltamisalan ulkopuolelle on kuitenkin kokonaan rajattu luotot, joiden luottoaika on alle kolme kuukautta. Lisäksi luotonantajan tiedonantovelvollisuutta koskevan 2 luvun säännösten soveltamisen ulkopuolelle on rajattu määrältään pienet luotot. Markkinointilaista (lov om markedsføring; 1389:2005) seuraa kuitenkin, että muun muassa luoton todellinen vuosikorko on ilmoitettava silloin, kun luottoa markkinoidaan sähköisesti esimerkiksi luotonantajan kotisivuilla siten, että kuluttajalla

on tätä kautta mahdollisuus myös hakea lainaa.

Tanskan kuluttajansuojalainsäädännössä ei ole asetettu luotonantajalle velvollisuutta todentaa asiakkaansa henkilöllisyyttä. Kuitenkin kolmanteen rahanpesudirektiiviin perustuvassa Tanskan rahanpesulaissa (lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask af udbytte og finansiering af terrorisme; nr. 442:2007) asetetaan muun muassa ammattimaisesti kulutusluottoja myöntäville tahoille velvollisuus tunnistaa asiakkaansa. Kuten Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa, myös Tanskan rahanpesulain mukaan tuntemisvelvollisuuksien laajuus perustuu riskiarviointiin, ja tehostettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta tulee noudattaa muun muassa silloin, kun asiakas etätunnistetaan.

Tanskan lainsäädännössä ei ole rajoitettu luottosopimuksen tekemisaikaa eikä varojen luovuttamisaikaa.

Kiskontaa koskeva lainsäädäntö muissa Pohjoismaissa

Ruotsi

Ruotsin rikoslain (Brottsbalk 1962:700) mukaan kiskonnasta (ocker) tuomitaan myös se, joka elinkeinotoiminnassa taikka toistuvasti tai muuten suuremmassa laajuudessa antaa luottoa ja ottaa tästä korkoa tai hankkii muuta taloudellista etua, joka on ilmeisessä epäsuhteessa vastasuoritukseen. Säännöksen soveltuminen ei edellytä lainanottajan ahdinkoa.

Ennakkopäätöksessään NJA 1995 s. 430 Ruotsin korkein oikeus (Högsta domstolen, jäljempänä *HD*) otti kantaa koronkiskontaa koskevan tunnusmerkistön täyttymiseen, kun luottoyhtiön perimä todellinen vuosikorko määrältään pienille, vakuudettomille ja lyhytaikaisille luotoille oli ollut yli 120 prosenttia. *HD* totesi perusteluissaan, ettei todellinen vuosikorko yksistään riittänyt perusteeksi sen arvioimiseen, täyttikö koronotto kiskonnan tunnusmerkistön, vaan huomioon tuli ottaa lainaehdot kokonaisuudessaan ja erityisesti luottoriski, laina-aika sekä lainan määrä. Tämän lisäksi arvioinnissa oli huomioitava luotonantajalle itselleen rahoituksen

hankkimisesta aiheutuneet kulut. Nämäkin seikat huomioiden *HD* päätyi siihen, että vastaajan saama taloudellinen etu oli ollut ilmeisessä epäsuhteessa vastikkeeseen, ja tuomitsi luottoyhtiön edustajan koronkiskonnasta.

Norja

Norjan rikoslaissa (Straffeloven 1902:10) ei ole koronkiskontaa koskevaa erityissäännöstä, vaan koronkiskontaan sovelletaan kiskontaa (åger) koskevaa yleissäännöstä. Norjan rikoslain mukaan kiskonnasta tuomitaan se, joka oikeustoimen tehdessään käyttää hyväksi toisen hätää, kevytmielisyyttä, ymmärtämättömyyttä tai riippuvuussuhdetta saavuttaakseen tai vaatiakseen vastiketta, joka on vallitsevat olosuhteet huomioon ottaen ilmeisessä epäsuhteessa suoritukseen nähden taikka joka myötävaikuttaa tällaisen oikeustoimen tekemiseen. Kiskonnasta tuomitaan myös se, jolle saatava on siirtynyt ja joka tietoisena saatavan luonteesta vetoaa saatavaan tai siirtää saatavan toiselle taikka joka myötävaikuttaa tähän.

Tanska

Tanskan rikoslaissa (Straffeloven 1930:126) ei ole erityissäännöstä koronkiskonnasta, vaan koronkiskontaan sovelletaan kiskontaa (åger) koskevaa yleissäännöstä. Tanskan rikoslain mukaan kiskonnasta tuomitaan se, joka käyttää hyväkseen toisen merkittävää taloudellista tai henkilökohtaista ahdinkoa, tietämättömyyttä, ajattelemattomuutta tai riippuvaista asemaa sopimuksenteon yhteydessä saavuttaakseen tai vaatiakseen taloudellista etua, joka on ilmeisessä epäsuhteessa vastasuoritukseen taikka saavuttaakseen taloudellista etua sopimussuhteessa, josta ei tule suorittaa korvausta. Kiskontaa koskevaa säännöstä täydentää niin ikään rikoslain säännös, jonka mukaan rangaistavaa on sopimuksen tekemisen yhteydessä sopimattomalla tavalla käyttää hyväkseen vastapuolen taloudellisia vaikeuksia tai muutoin tämän heikompa asemaa. Viimeksi mainittu säännös saattaa tulla sovellettavaksi ainoastaan silloin, kun kiskontasäännöksessä mainitut edellytykset eivät täyty.

Viivästyskorkoa koskeva lainsäädäntö muissa Pohjoismaissa

Ruotsi

Ruotsissa viivästyskorosta varallisuusoi-
keuden alalla säädetään korkolaissa (Räntelag, 1975:635). Lain säännökset ovat tahdon-
valtaisia lukuun ottamatta viivästyskoron so-
vittelevaa koskevaa säännöstä, josta ei voida
sopia toisin velallisen vahingoksi.

Viivästyskorko on Ruotsin valtionpankin
(Riksbanken) puolivuositain vahvistama vii-
tekorko lisättyinä kahdeksalla prosenttiyksikö-
köllä. Jos velalle on kuitenkin maksettu en-
nen eräpäivää korkoa, peritään viivästyskor-
koa tämän korkokannan mukaisesti. Viiväs-
tyskoron tulee tällöin olla kuitenkin vähin-
tään lakisääteinen viivästyskorko.

Norja

Norjassa varallisuusoi-
keuden alaan kuulu-
vien rahavelkojen viivästyskoroista sääde-
tään vuonna 1978 voimaan tullessa laissa
(Lov om renter ved forsinket betaling m.m.,
1976:100). Lain säännökset ovat kuluttajan
hyväksi pakottavia.

Viivästyskorko on kulloinenkin Norjan
pankin (Norges Bank) rahapoliittinen ohja-
uskorko lisättyinä vähintään seitsemällä pro-
senttiyksiköllä. Kuluttajasuhteiden osalta vii-
västyskorko voidaan kuitenkin vahvistaa
yleistä viivästyskorkoa alemmaksi. Jos velal-
le on peritty korkoa ennen velan erääntymis-
tä, voidaan lakisääteisen viivästyskoron sijas-
ta periä tätä samaa korkoa myös erääntymis-
en jälkeen.

Tanska

Tanskan korkolakia (Lov om renter ved
forsinket betaling m.v.; renteloven 1977:638)
sovelletaan varallisuusoi-
keuden alaan kuulu-
viin rahavelkoihin.

Viivästyskorko on Tanskan valtionpankin
(Nationalbanken) vahvistama virallinen lai-
nauskorko lisättyinä seitsemän prosentin mar-
ginaalilla. Oikeusministeri voi joka toinen
vuosi muuttaa marginaaliprosenttia neuvotel-
tuaan asiasta Tanskan valtionpankin sekä Tal-
ous- ja elinkeinoministeriön kanssa. Margi-

naaliprosentti ei saa kuitenkaan olla vähem-
män kuin seitsemän prosenttiyksikköä. Laki-
sääteistä viivästyskorkoa korkeammasta ko-
rosta ei voida sopia silloin, kun velkojana on
elinkeinonharjoittaja ja velallisenä kuluttaja.
Jos velkoja on kuitenkin perinyt saatavalle
korkoa ennen velan erääntymistä, ja korko on
ollut korkeampi kuin lakisääteinen viivästys-
korko, voidaan tätä korkeampaa korkoa periä
myös velan erääntymisen jälkeen.

Edellä mainitut säännökset eivät koske so-
pimuksia, jotka tehdään valtion hyväksymien
luottolaitosten kanssa.

2.3 Viranomaisohjeet

Taloudenhallinnan neuvottelukunnan suositu-
s todellisen vuosikoron ilmoittamisesta

Vaikka kuluttajansuojalain mukainen vel-
vollisuus ilmoittaa velan todellinen vuosi-
korko ei koske kulutusluottoja, joiden laina-
aika on alle kolme kuukautta tai lainan määrä
alle 168,19 euroa, Taloudenhallinnan neuvot-
telukunta on antanut 23 päivänä marraskuuta
2006 suosituksen, jonka mukaan kaikessa
yksilöityä kertaluottoa koskevassa markki-
noinnissa tulisi mainita luoton todellinen
vuosikorko luottoajan pituudesta, luoton
määrästä tai käytetystä mainosvälineestä
riippumatta. Todellinen vuosikorko tulisi il-
moittaa huomionarvoltaan hyvällä ja selvästi
erottuvalla tavalla.

Luoton todellinen vuosikorko tulee tavalli-
sesti ilmoittaa käyttämällä kulutusluottodi-
rektiivin mukaista laskentakaavaa (kauppa-
ja teollisuusministeriön päätös 874/1986 ku-
luttajansuojalain 7 luvun eräiden säännösten
soveltamisesta annetun kauppa- ja teolli-
suusministeriön päätöksen muuttamisesta,
1 §). Taloudenhallinnan neuvottelukunnan
suosituksen mukaan lyhytaikaisissa tai sum-
maltaan pienissä luotoissa voidaan kuitenkin
käyttää direktiivistä poikkeavaa, yksinker-
taistettua kaavaa.

Kuluttajaoikeuden linjaukset

Kuluttaja-asiamies on antanut seuraavat pi-
kaluottoja koskevat linjaukset:

- Perussäännöt kulutusluottojen etämyynnissä (elokuu 2006)
- Yrittäjä & Tekstiviestilainojen perussäännöt (helmikuu 2007).

Linjauksissaan kuluttaja-asiamies on muistuttanut muun muassa markkinoinnissa annettavista ennakkotiedoista, peruuttamisoi-keudesta ja sitä koskevien säännösten pakot-tavuudesta sekä velallisen edun huomioimi-sesta.

Kuluttaja-asiamies on korostanut, että luot-tojen markkinoinnin on oltava asiallista. Markkinoinnissa ei tule käyttää iskulauseita, jotka yllyttävät harkitsemattomaan luotonot-toon. Luottoja ei tule markkinoida helppoina ja nopeasti saatavina talouden tasapainottaji-na. Kuluttaja-asiamies on myös katsonut, että niin sanottujen kylkiäisten tai markkinoin-tiarpajaisten käyttäminen ei sovellu teksti- viestilainoihin.

Kuluttaja-asiamies on edellyttänyt luot-onantajan huolehtivan siitä, että kuluttajalle jää lainanhakuprosessissa riittävästi aikaa tutustua luottoehtoihin ja luoton hintaan sekä luottoehtojen tallentamiseen tai tulostami-seen.

Kuluttaja-asiamies on ottanut kantaa myös lainanmyöntämisaikoihin. Kuluttaja-asiamies on katsonut hyvän luotonantotavan edellyttä-vän, että lainapalvelu rajoitetaan sellaisiin kellonaikoihin, jotka eivät lisää harkitsema-tonta luotonottoa. Tämä vaatimuksen täyttä-miseksi palvelun tulisi olla suljettuna arkisin kello 21—06 sekä viikonloppuisin ja pyhinä. Kuluttaja-asiamies on markkinaoikeudelle 16 päivänä tammikuuta 2008 tekemässään hakemuksessa katsonut, että lainan tarjoami-nen ympäri vuorokauden on kuluttajansuoja-lain 2 luvun 1 §:n yleislausekkeen vastaista. Markkinaoikeus ei ole tehnyt asiassa vielä päätöstä.

Kuluttaja-asiamiehelle on ilmoitettu tapa-uksista, joissa lainanhakija on saanut lainaa käyttämällä toisen henkilön matkapuhelinta ja tämän henkilötunnusta. Tämän vuoksi ku-luttaja-asiamies on katsonut, että tekstiviesti-lainoja tarjoavien yritysten järjestelmä ei ole nykyisellään kuluttajan kannalta riittävän turvallinen ja muistuttanut olemassa olevista luotettavista sähköisistä tunnistamisjärjes-telmistä. Kuluttaja-asiamies on myös muis-

tuttanut, että luottojärjestelmän ylläpitäjä vastaa järjestelmän turvallisuudesta.

Tietosuojavaltuutetun kannanotot

Tietosuojavaltuutetun toimisto teki vuonna 2006 selvityksen tekstiviestilainoja myöntä-vien yritysten suorittamasta henkilötietojen käsittelystä, ja tässä tarkoituksessa tietosuo-javaltuutettu lähetti 13 pikaluottoyritykselle selvityspyynnön, jossa se tiedusteli muun muassa, miten yritykset olivat suorittaneet lainanhakijan tunnistamisen.

Saamiensa vastausten perusteella tietosuo-javaltuutettu päätyi siihen, että nykyisin ylei-sesti käytettyä tunnistamistapaa, jossa pika-luottoyritys (rekisterinpitäjä) tunnistaa lai-nanhakijan vertaamalla lainanhakijaksi il-moittautuneen antamia tietoja sen liittymän haltijan vastaaviin tietoihin, jonka puheli-mesta lainahakemus on tehty, ei voida pitää riittävänä henkilötietolain (523/1999) aset-tamat huolellisuus- ja virheettömyysvaati-mukset huomioon ottaen. Tietosuojavaltuu-tettu saattoi erään tällaisen tapauksen myös tietosuojalautakunnan tutkittavaksi, ja pää-töksessään (nro 1/22.1.2008) tietosuojalauta-kunta tuli samaan lopputulokseen kuin tie-tosuojavaltuutettu. Tietosuojalautakunta otti päätöksessään huomioon, että rekisterinpitäjä käytti pikaluoton myöntämisessä automaati-tista päätöksentekoa, ja viittasi perusteluissa henkilötietolain 31 §:ään, jonka mukaan re-kisterinpitäjän velvollisuus huolehtia rekiste-röidyn oikeuksien suojaamisesta korostuu, kun kysymys on automatisoiduista päätöksis-tä. Rekisterinpitäjä valitti tietosuojalautakun-nan päätöksestä Helsingin hallinto-oikeuteen, mutta hallinto-oikeus hylkäsi rekisterinpitä-jän valituksen (päätös 3.4.2009 nro 09/0330/2). Hallinto-oikeuden päätös ei ole vielä lainvoimainen.

2.4 Itsesääntely

Suomen Pienlainayhdistys ry (jäljempänä *Pienlainayhdistys*) on perustettu vuonna 2007, ja sen tavoitteena on kehittää hyvää luotonantotapaa. Pienlainayhdistykseen kuu-luu kuusi pikaluottoyritystä.

Pienlainayhdistys on laatinut pienlainatoiminnan eettiset säännöt, joita sen jäsenyritykset ovat sitoutuneet noudattamaan. Eettisissä säännöissä on asetettu jäsenyrityksille muun muassa velvollisuus ilmoittaa lainan todellinen vuosikorko, velvollisuus pyrkiä rajoittamaan lainan myöntämistä yöaikaan niin, ettei lainaa yleensä myönnetä kello 24.00—06.00, sekä velvollisuus käyttää luotettavia ja kulloinkin saatavilla olevia varmistuskeinoja lainanhakijan luotettavaksi tunnistamiseksi. Eettisten sääntöjen rikkomisesta aiheutuvista seuraamuksista päättää Pienlainayhdistyksen hallitus.

Eettisissä säännöissä todetaan, että niiden ilmentämiä periaatteita tulee soveltaa joustavasti ottaen huomioon kunkin yksittäistapausten erityispiirteet sekä pienlainatoiminnan luonne erityisesti etäviestimiä hyödyntävänä palveluna. Lisäksi eettisissä säännöissä todetaan, että pienlainayhdistyksen säännöt eivät korvaa tai täydennä yksittäisen luotonantajan ja luotonsaajan välistä sopimusta ja että yhdistyksen ulkopuoliset eivät voi esittää eettisten sääntöjen perusteella vaatimuksia pienlainatoimintaa harjoittavia yhdistyksen jäseniä kohtaan.

2.5 Toimenpiteitä ylivelkaantumisen estämiseksi

Muun muassa teknologian kehittyminen sekä lisääntyneet valinnanmahdollisuudet edellyttävät kuluttajilta entistä parempia taloudenhallinnan tietoja ja taitoja. Nuorten asennekasvatus on keskeisessä asemassa talouden ja velkojen hallinnassa, ja taloustiedon opetukseen onkin viime vuosina kiinnitetty kouluissa ja oppilaitoksissa aiempaa enemmän huomiota. Peruskouluissa yhteiskuntaopin opetusta on lisätty kahdesta vuosiviikkotunnista kolmeen vuosien 2004—2006 aikana uusien opetussuunnitelmien käyttöönoton myötä. Pyrkimyksenä on ollut painottaa erityisesti taloustiedon oppisisältöjä. Lukion yhteiskuntaoppiin on puolestaan lisätty kaikille lukiolaisille pakollinen taloustiedon kurssi, ja kaikissa ammatillisissa perustutkinnoissa yhteiskunta- ja työelämä tieto on keskeisenä oppiaineena.

Taloudenhallinnan neuvottelukunta, jonka tehtävänä on muun muassa edistää talouden-

hallintaa koskevaa tietämystä, kasvatusta ja tutkimusta, on tuottanut Kuluttajaviraston ja eri järjestöjen tavoin opetusmateriaalia peruskouluille, lukioille ja ammatillisille oppilaitoksille. Lisäksi neuvottelukunta on järjestänyt tiedotustilaisuuksia ja kampanjoita taloudenhallintaan liittyvistä keskeisistä kysymyksistä.

Puolustusvoimat osallistuu nuorten velkaongelmien ehkäisyyn painottamalla kutsuntojen yhteydessä toimittamassaan aineistossa raha- ja pankkiasioiden hoitamista jo ennen palvelukseen astumista sekä puuttumalla syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tilanteeseen esimerkiksi ohjaamalla heitä kunnalliseen velkaneuvontaan. Lisäksi puolustusvoimat tarjoaa asevelvollisille sosiaaliturvaa koskevissa asioissa sosiaalikuraattoreiden apua sekä tiedottaa jokaiselle varusmiehelle ennen kotiutumista mahdollisuudesta kotiutumiskeskusteluun, jossa raha-asiat ja velkaneuvonta ovat keskeisessä osassa. Varusmiespalvelus tavoittaa vuosittain koko 19—20 -vuotiaiden miesten ikäluokan ja 500 vapaaehtoista asepalvelusta suorittavaa naista.

Toimeentulotuesta annettua lakia (1412/1997) uudistettiin vuonna 2008 siten, että toimeentulotukiasioiden käsittelylle asetettiin selkeät määräajat. Kiireellisessä tilanteessa toimeentulotukiasiaa koskeva päätös on tehtävä samana tai viimeistään seuraavana arkipäivänä hakemuksen tekemisestä, ja muussa kuin kiireellisessä tapauksessa päätös on tehtävä viivytyksettä, kuitenkin viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä hakemuksen saapumisesta (14 a §). Lisäksi asiakkaan tulee päästä keskustelemaan henkilökohtaisesti sosiaalityöntekijän tai sosiaalihoajaan kanssa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen, kun asiakas on tätä pyytänyt. Lyhyet käsittelyajat toimeentulotukiasioissa ovat omiaan vähentämään asiakkaiden mahdollisia velkaongelmia tai estämään niiden syntymä, sillä tällöin toimeentuloa vailla olevat asiakkaat eivät joudu pitkään turvautumaan muihin rahoitusmuotoihin, esimerkiksi lainaan.

Kunnat toimivat ylivelkaantumisen estämiseksi ja sen seurauksien korjaamiseksi tuottamalla talous- ja velkaneuvontapalveluja. Talous- ja velkaneuvonta on ollut lakisääteistä toimintaa vuodesta 2000 alkaen, ja se on

asiakkaille maksutonta. Talous- ja velkaneuvonnassa muun muassa annetaan yksityishenkilöille tietoja ja neuvontaa talouden ja velkojen hoidosta, avustetaan heitä taloudenpidon suunnittelussa, selvitetään velallisen talouteen liittyvien ongelmien ratkaisumahdollisuudet sekä avustetaan velallista tämän selvittäessä mahdollisuuksia tehdä velkojien kanssa sovinto (laki talous- ja velkaneuvonnasta 713/2000).

Lisäksi kunnat voivat järjestää päättämässään laajuudessa sosiaalista luototusta. Sosiaalisen luototuksen tarkoituksena on ehkäistä taloudellista syrjäytymistä ja ylivelkaantumista sekä edistää henkilön ja perheen itsenäistä suoriutumista. Jos kunta päättää järjestää sosiaalista luototusta, sen tulee määritellä sosiaalisen luoton myöntämisen perusteet ottaen huomioon, mitä laissa sosiaalisesta luototuksesta (1133/2002) säädetään. Sosiaalinen luototus mahdollistaa kohtuuehtoisen luoton saamisen myös niille, joilla pienituloisuutensa ja vähävaraisuutensa vuoksi ei ole siihen muuten mahdollisuutta mutta jotka kykenevät suoriutumaan luoton takaisinmaksusta.

Sosiaali- ja terveystalouden tutkimus- ja kehittämisskeskus (Stakes) teki vuonna 2008 sosiaalista luototusta koskevan tilastokyselyn. Kyselyyn vastasi 359 kuntaa, joista 19 ilmoitti tarjonneensa sosiaalista luottoa vuonna 2007. Sosiaalista luototusta tarjonneiden kuntien väestöpohja kattoi noin 22 prosenttia koko maan väestöstä. Lisäksi 15 kuntaa ilmoitti sosiaalisen luototuksen olevan tulossa tai suunnitteilla. Valtioneuvoston hyväksymän, vuosille 2008—2011 laaditun kuluttajapoliittisen ohjelman mukaan sosiaalisen luototuksen käyttöönottoa sekä siihen liittyvää taloudellista neuvontaa ja ohjausta on edistettävä kattavasti koko maassa.

2.6 Nykytilan arviointi

Pikaluotot

Pikaluotot ovat uudehko luottotuote, ja niiden markkinat ovat kasvaneet voimakkaasti parin viime vuoden aikana. Pikaluotoille on ominaista, että niiden hakeminen ja myöntäminen tapahtuu nopeasti. Tämän nopean saatavuutensa vuoksi pikaluotot ovat omiaan al-

tistamaan erityisesti nuorempia kuluttajia harkitsemattomaan luotonottoon. Harkitsemattomaan luotonottoon on eräissä tapauksissa saattanut johtaa myös se, että osa pikaluottoyrityksistä myöntää lainaa myöhään illalla ja yöllä. Kuten työryhmämietinnössä 2008:7 on tarkemmin selvitetty, pikaluotot ovat aiheuttaneet maksuvaikeuksia erityisesti nuorille kuluttajille.

Pikaluottojen hinta on usein melko korkea, ja se ilmoitetaan koron sijasta yleensä käsitely- ja toimituskustannuksina. Luotonantajalla ei ole pieniä ja lyhytaikaisia luottoja markkinoidessaan velvollisuutta ilmoittaa luoton todellista vuosikorkoa, ja kuluttajien on tämän vuoksi vaikea vertailla pikaluottojen hintaa muiden luottojen hintaan. Osa pikaluottoyrityksistä on tosin Taloudenhallinnan neuvottelukunnan antaman suosituksen johdosta ryhtynyt ilmoittamaan tarjoamiensa luottojen todellisen vuosikoron, mutta tällöinkin ongelmana on, että suosituksen mukaisesti laskettu luoton todellinen vuosikorko ei ole vertailukelpoinen kuluttajansuojalain mukaisesti lasketun todellisen vuosikoron kanssa. Pienen, lyhytaikaisen luoton todellinen vuosikorko on alempi käytettäessä suosituksen mukaista yksinkertaistettua laskenta-kaavaa kuin jos todellinen vuosikorko laskettaisiin kuluttajansuojalaissa tarkoitettua kaavaa mukaisesti.

Myös lainanhakijan henkilöllisyyden todentamisessa on havaittu ongelmia. Poliisin tietoon on tullut tapauksia, joissa henkilö on saanut pikaluottoyritykseltä lainaa omalle tililleen käyttämällä hyväkseen toisen henkilön matkapuhelinta ja henkilötunnusta. Lisäksi Kuluttajavirastolle on ilmoitettu tapauksista, joissa alaikäiset ovat ottaneet pikaluottoja vanhempiensa matkapuhelimella. Pienlainayhdistyksen tilastojen mukaan virheitä henkilöllisyyden todentamisessa tapahtuu keskimäärin yksi 5000 myönnettyä lainaa kohti. Kun Tilastokeskuksen mukaan uusia pikaluottoja myönnettiin vuonna 2008 yhteensä noin miljoona kappaletta, merkitsee tämä noin 200 todentamisvirhettä vuodessa. Koska perheensisäisiä väärinkäytöksiä ei aina saateta luottoa myöntäneen yrityksen tietoon, todentamisvirheitä on tosiasiaa vielä enemmän kuin mainitut 200 tapausta vuodessa.

Luotonantajille ei ole nykyisin asetettu lainsäädännössä nimenomaista velvollisuutta varmistaa huolellisesti lainanhakijan henkilöllisyys, ja käytännössä pikaluottoyritysten käyttämät tunnistamismenetelmät poikkeavatkin luotettavuudeltaan toisistaan. Osa pikaluottoyrityksistä varmistaa esimerkiksi tekstiviestillä lainaa hakevan henkilöllisyyden ainoastaan tarkistamalla, että lainan hakijaksi ilmoittautuneen antamat tiedot ovat samat kuin sen liittymän haltijan tiedot, jonka puhelimesta lainahakemus on tehty. Vaikka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetusta laista seuraa tietyissä tapauksissa, esimerkiksi vakituista asiakassuhdetta perustettaessa, velvollisuus tunnistaa asiakas ja todentaa tämän henkilöllisyys, tällöinkin lain edellyttämien tunnistamistoimien laajuus riippuu siitä, mikä on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski. Koska riski siitä, että pikaluottoja käytettäisiin rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen on oletettavasti pieni, on mahdollista, että rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa asetetut tunnistamisvelvoitteet täyttää menetelmä, jota ei kuluttajansuojanäkökulmasta voida pitää riittävänä.

Pikaluotot ovat olleet viranomaisten, erityisesti kuluttaja-asiamiehen ja tietosuojavaltuutetun, tehostetussa valvonnassa pari viimeistä vuotta, ja osittain pikaluottojen tarjonnassa esiintyneitä puutteita on valvontatoimilla pystytty vähentämään. Osaan edellä kuvatuista ongelmista ei voida kuitenkaan tehokkaasti puuttua voimassa olevan lainsäädännön nojalla. Tämän johdosta lainsäädäntöä, erityisesti kulutusluottoja koskevaa kuluttajansuojalain 7 lukua, on tarpeen muuttaa.

Kaikkia pikaluottojen tarjonnasta aiheutuneita ongelmia ei voida ratkaista lainsäädäntötoimenpitein. Keskeisessä osassa ongelmien ehkäisemisessä ovat muun muassa perus- ja keskiasteen oppilaitoksissa annettava talouskasvatus, joka antaa nuorille paremmat valmiudet tehdä omaa talouttaan koskevia päätöksiä. Turvautumista pikaluottoihin voidaan vähentää myös siten, että kohtuullisin ehdoin myönnettävää sosiaalista luototusta olisi kattavammin saatavilla.

Lisäksi on korostettava, että molempien sopimusosapuolten tulee menetellä vastuulli-

sesti luotosta päätettäessä. Luotonantaja on ammattilainen, jonka vastuu on korostunut, mutta harkintaa voidaan edellyttää myös luottoa ottavalta kuluttajalta.

Rikoslain kiskontaa koskevat säännökset

Pikaluottojen ja muiden luottojen suuret luottokustannukset voivat joissakin tapauksissa tulla arvioitavaksi rikoslain kiskontasäännösten nojalla, joskin voimassa olevat kiskontasäännökset soveltuvat varsin huonosti pikaluottoihin. Kiskontaa koskevia säännöksiä 1980-luvulla valmisteltaessa luotomarkkinat poikkesivat huomattavasti nykyisestä: luotoista perittävien korkojen säätelyjärjestelmän purkaminen oli käynnissä, luotomarkkinat olivat nykyistä yhtenäisemmät eikä nykyisenkaltaisia, etäviestimin saatavia pieniä ja lyhytaikaisia luottoja ollut tarjolla. Myös oikeuskäytäntöä kiskonnasta on Suomessa varsin vähän, eikä tiedossa ole yhtään kansallista tapausta, jossa vastaajana olisi ollut ammattimainen luotonantaja. Luotomarkkinoilla tapahtuneen kehityksen vuoksi luottokiskontaa koskeva säännös on tarpeen päivittää.

Kulutusluotoista perittävät viivästyskorot

Markkinoilla on kulutusluottoja, joissa luotolle ennen sen erääntymistä perittävä korko ylittää lakisääteisen viivästyskoron. Näissä tilanteissa luotonantajalla on oikeus periä tätä korkeampaa korkoa velalle myös sen erääntymisen jälkeen. Kuluttajaviraston tekemän kartoituksen mukaan tällaisten kulutusluottojen juoksukorko vaihtelee noin 12 prosentista hieman alle 30 prosenttiin, eli viivästyskorko voi kalliimmista luotoista olla hyvinkin korkea verrattuna lakisääteiseen viivästyskorkoon, joka on tällä hetkellä 9,5 prosenttia. Vaikka riittävän korkea viivästyskorko onkin tehokas keino varmistaa maksujen oikea-aikaisuus, liian ankarat viivästysseuraamukset eivät välttämättä tue velkojen maksua, vaan voivat aiheuttaa kohtuutonta lisärasitusta velallisille sekä pahimmillaan johtaa velkaantumiskierteeseen ja lopulta ylivelkaantumiseen. Nykysääntelyä voidaan pitää myös

sosiaalisesti epäoikeudenmukaisena vähätuloisten ja vähävaraisten kannalta, jotka saavat yleensä ainoastaan korkeakorkoista luottoa ja jotka eivät siten saa suojakseen myöskään lakisääteistä viivästyskorkokattoa.

Korkeat viivästyskorot ovat olleet ongelmana nimenomaan osassa perinteisiä kulu- tusluottoja. Pikaluotoissa vastaavaa ongelmaa ei ole esiintynyt, koska pikaluottoihin tyypillisesti liittyviä käsittely- ja toimituskuluja ei voida velan maksun viivästyessä muuntaa juoksukoroksi eikä niiden perimistä voida siten lain mukaan jatkaa viivästysaikana.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Yleistä

Esityksen pääasiallisena tavoitteena on puuttua pikaluottojen tarjonnassa esiintyneisiin ongelmiin. Kilpailuneutraaliteettisyistä useita ehdotettuja säännöksiä ei ole kuitenkaan perusteltua rajoittaa koskemaan ainoastaan pikaluottoja, vaan ne koskisivat myös muita luottoja.

Tärkeää on huomata, että pikaluottojen tarjontaan tulee vaikuttamaan myös erikseen vi- reillä oleva kulutusluottolainsäädännön kokonaisuudistus. Uudistuksen valmistelemista varten oikeusministeriö asetti lokakuussa 2008 kulutusluottotyöryhmän. Työryhmän tehtävänä on valmistella ehdotukset uuden kulutusluottodirektiivin täytäntöön panemiseksi. Lisäksi tehtävänä on selvittää ja valmistella säännösehdotukset muun muassa siitä, onko ja missä laajuudessa pikaluottojen ja muiden kulutusluottojen tarjoaminen syytä säätää rekisteröintiä edellyttäväksi elinkeinoksi sekä miten voidaan tarkoituksenmukaisesti edistää vastuullisia menettelytapoja luotonannossa ja luottosuhteen kuluessa. Työryhmän on saatava ehdotuksensa valmiiksi lokakuun 2009 loppuun mennessä.

Toisin kuin muut ehdotetut säännökset, viivästyskoron enimmäismäärää rajoittavat säännösehdotukset eivät liity pikaluottoihin, vaan perinteisten kulutusluottojen tarjonnasta velallisille aiheutuneisiin ongelmiin.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Todellisen vuosikoron ilmoittamisvelvollisuuden laajentaminen

Kuluttajansuojalain 7 luvun mukainen todellisen vuosikoron ilmoittamisvelvollisuus ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan myös lyhytaikaisia ja pieniä luottoja. Tarkoituksena on parantaa kuluttajien mahdollisuutta vertailla tarjolla olevia luottotuotteita keskenään. Näin voitaisiin osaltaan myös edesauttaa sitä, että kuluttajien päätökset luoton ottamisesta perustuvat asiallisiin tietoihin.

Esityksen mukaan todellisen vuosikoron ilmoittamisvelvollisuus laajenisi koskemaan pikaluottojen ohella myös lyhytaikaisia hyödykesidonnaisia luottoja, koska ei ole perusteltua kohdella näitä luottoja todellisen vuosikoron ilmoittamisvelvollisuuden suhteen muista luotoista poikkeavalla tavalla. Näin voitaisiin turvata kuluttajan mahdollisuus verrata kaikenlaisia luottotuotteita keskenään.

Kuten nykyisinkin, maksunlykkäyksissä sovitun maksuajan on oltava yli kuukausi laskun lähettämisestä tai maksuvaatimuksen esittämisestä lukien, jotta kulutusluottosäännöksiä ylipäänsä sovelletaan. Jos siis kuluttajalle on sopimuksen mukaan annettu oikeus maksaa hyödykkeen hinta joko osittain tai kokonaan sen jälkeen, kun tavara on luovutettu tai palvelu suoritettu siten, että maksuaika on korkeintaan 30 vuorokautta, kulutusluottosäännöksiä ei sovelleta eikä todellista vuosikorkoa siten tarvitse ilmoittaa.

Vertailtavuuden parantamiseksi ehdotetaan myös, että todellinen vuosikorko ilmoitettaisiin kaikissa luotoissa käyttämällä kuluttajansuojalaissa tarkoitettua, EU-lainsäädäntöön perustuvaa laskentakaavaa. Vaihtoehtona olisi käyttää pienten ja lyhytaikaisten luottojen todellisen vuosikoron laskennassa Taloudenhallinnan neuvottelukunnan suosituksessa tarkoitettua yksinkertaistettua kaavaa. Suosituksen mukaista laskentakaavaa käytettäessä pienen ja lyhytaikaisen luoton todellinen vuosikorko on kuitenkin alempi kuin käytettäessä kuluttajansuojalain mukaista kaavaa, eli yksinkertaistetun kaavan käyttäminen olisi eräissä tapauksissa omiaan antamaan virheellisen kuvan pikaluoton hinnasta verrattu-

na muiden luottojen hintaan. Tästä syystä pidetään perusteltuna, että kaikkien luottojen laskennassa käytetään samaa, EU-lainsäädäntöön perustuvaa laskentakaavaa.

Lainanhakijan henkilöllisyyden tunnistaminen ja todentaminen

Kuluttajansuojalain 7 lukuun ehdotetaan lisättäväksi säännös, jolla asetettaisiin luotonantajalle velvollisuus todentaa lainanhakijan henkilöllisyys huolellisesti. Säännöksellä parannettaisiin nykyistä epätydyttävää tilaa, jossa lainanhakijan henkilöllisyyden puutteellinen todentaminen on mahdollistanut väärinkäytöksiä, joissa laina on saatu omalle tilille käyttämällä hyväksi toisen henkilön matkapuhelinta, osoitetietoja ja henkilötunnusta.

Ehdotettu säännös poikkeaisi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain sääntelystä muun muassa siten, että ehdotetun säännöksen edellyttämien toimien laajuus ei pohjautuisi riskiperusteiseen arviointiin. Myös ehdotetun säännöksen tavoitteet poikkeaisivat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetusta laista. Kun viimeksi mainitun lain tarkoituksena on estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, pyrittäisiin nyt ehdotetulla säännöksellä estämään väärinkäytöksiä lainanotossa ja siten parantamaan kuluttajansuojaa.

Ehdotuksen mukaan niissä tapauksissa, joissa todentaminen suoritetaan sähköisesti, todentamisessa tulisi käyttää vahvaa tunnistamismenetelmää. Tällaisia vahvoja sähköisiä tunnistamismenetelmiä ovat nykyisin ainakin Tupas-varmenteet sekä Väestörekisterikeskuksen myöntämät varmenteet, jotka voivat sijaita pankkikortilla tai henkilökortilla. Finanssialan Keskusliitto ry:n mukaan Suomessa oli vuoden 2008 lopussa Tupas-varmenteita koskevia sopimuksia noin 4,7 miljoonaa, ja määrän voidaan olettaa vielä kasvavan.

Vahvoja sähköisiä tunnistamismenetelmiä koskevien toimivien ja luotettavien markkinoiden edistämiseksi on erikseen valmisteltu lakiehdotus vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista (HE 36/2009 vp), joka sisältää muun muassa

säännökset niistä edellytyksistä, jotka tunnistamismenetelmän on täytettävä ollakseen vahva. Kyseisen lain hyväksymisen ja voimaantulon jälkeen sen säännösten mukaan määräytyisi se, mitä menetelmiä on pidettävä vahvoina sähköisinä tunnistamismenetelminä ja mitä menetelmiä luotonantaja voisi siis käyttää todentaessaan lainanhakijan henkilöllisyyden sähköisesti. Oletettavaa on, että lain hyväksymisen myötä markkinoille tulee lähivuosina uusia vahvoja sähköisiä tunnistamismenetelmiä, erityisesti niin sanottuja mobiilivarmenteita.

Jos luotonantaja on jo aiemmin todentanut kuluttajan henkilöllisyyden säännöksessä tarkoitettulla huolellisella tavalla, kuluttajan henkilöllisyys voidaan ehdotuksen mukaan todentaa myös hänelle luodun henkilökohtaisen tunnisteiden avulla. Vaikka lähtökohtaisesti tällaisten heikkojen tunnistamismenetelmien käyttöä ei tulisi lainsäädännössä edistää, ehdotus on tarpeellinen, jotta tekstiviestilainan hakeminen ei estyisi kokonaan mobiilivarmenteiden tai muiden tarkoitukseen sopivien tunnistamismenetelmien vielä puuttuessa.

Ehdotetut säännökset koskisivat kaikkia kuluttajille tarjottavia rahaluottoja ja kaikkia hyödykesidonnaisia tililuottoja. Säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät siis hyödykesidonnaiset kertaluotot. Tyypillisesti tällaisia luottoja myönnetään perinteisen postimyyntiin yhteydessä. Tällaisissa luotoissa ei ole Kuluttajaviraston antamien tietojen mukaan esiintynyt vastaavanlaisia väärinkäytöksiä kuin pikaluotoissa eikä säännöksen ehdoteta sen vuoksi koskevan tällaisia luottoja.

Varojen luovuttamista koskevat rajoitukset

Kuluttajansuojalakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jolla kiellettäisiin kulutusluotosopimuksen nojalla myönnettävien varojen suorittaminen kuluttajalle ennen kello 7:ää, jos kulutusluotto haetaan ja se myönnetään kello 23:n ja 7:n välisenä aikana. Sääntelyä pidetään tarpeellisena siksi, että luoton hakeminen myöhään illalla ja yöllä siten, että luottopäätös tehdään ja että sopimuksen nojalla myönnettävät varat myös luovutetaan kuluttajan käyttöön tuona aikana, on omiaan lisäämään harkitsematonta luotonottoa. Vaih-

toehtona olisi, ettei edes luottihakemusta ja luottopäätöstä voisi tehdä yöaikaan. Koska kuluttajien työajat ja muut ajankäyttötavat kuitenkin vaihtelevat, näin voimakasta rajoitusta ei pidetä perusteltuna, vaan kuluttaja voisi jatkossakin hakea luottoa yöaikaan esimerkiksi verkkopankissa ja pankki voisi myös myöntää luoton, mutta varoja ei saisi suorittaa kuluttajan tilille välittömästi.

On syytä huomata, että säännöksellä rajoitettaisiin varojen suorittamista ainoastaan kuluttajalle. Kuluttajan ostaessa tavaroita tai palveluja luotolla esimerkiksi verkkokaupassa varat suoritetaan yleensä suoraan tavarantalon tai palvelun myyjälle. Kuluttajalla on oikeus verkkokaupassa ja muussa etämyynissä peruuttaa tavaraa tai palvelua koskeva sopimus 14 päivän kuluessa, jolloin myös kauppaan liittyvä luottosopimus peruuntuu automaattisesti. Tämän vuoksi ei olekaan tarpeen, että varojen luovuttamista rajoittava säännös koskisi myös tällaisia tapauksia.

Ehdotuksen mukaan aikarajoitus ei koskisi tililuoton luottorajan nostamista, eli tililuoton luottorajaa olisi mahdollista jatkossakin nostaa kello 23:n ja 7:n välillä siten, että myös luoton käyttäminen välittömästi tämän jälkeen on mahdollista. Poikkeus on tarpeen, jotta luottorajan nostaminen esimerkiksi ulkomailla on aikaerosta riippumatta mahdollista.

Kiskonta

Niin sanottua luottokiskontaa koskevaa rikoslain säännöstä ehdotetaan ajanmukaistettavaksi ensinnäkin siten, että otettua tai edustettua korkoa ei jatkossa verrattaisi julkisen valvonnan alaisten rahalaitosten vastaavassa luotonannossa ottamaan korkoon, vaan koron kohtuuttomuutta arvioitaisiin suhteessa luotonantajan suoritukseen. Näin säännös soveltuisi nykysäännöstä paremmin tilanteisiin, joissa arvioitavana on luottotuote, jonka kaltaisia julkisen valvonnan alaiset rahalaitokset eivät tarjoa. Lisäksi säännöksessä luettelaisiin kiskonnan tunnusmerkistön täyttymistä arvioitaessa huomioon otettavat seikat. Vaikka ainakin osa ehdotetussa säännöksessä mainituista seikoista on tullut ottaa huomioon jo nykyistä säännöstä sovellettaessa, nämä seikat eivät ole ilmenneet itse säännök-

sestä. Ehdotettu säännös täyttäisikin tältä osin voimassa olevaa säännöstä paremmin rikosoikeudellisille säännöksille asetetun täsmällisyysvaatimuksen. Vaikka rikoslain kiskontaa koskeva säännös ei ole ensisijainen keino puuttua luottomarkkinoilla havaittuihin epäkohtiin, rikoslain säännöstä pidetään siiviliioikeudellisen suojan rinnalla tarpeellisena ennaltaehkäisevistä syistä.

Viivästyskorko

Jos velan juoksukorko on lakisääteistä viivästyskorkoa suurempi, velkojalla on korkolain mukaan nykyisin oikeus periä myös viivästysajalta tätä korkeampaa korkoa. Lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että velkojan oikeutta periä lakisääteistä viivästyskorkoa korkeampaa korkoa rajoitettaisiin ajallisesti niissä tilanteissa, joissa velallisen sitoumus liittyy kulutusluottoa tai muuta kulutushyödykettä koskevaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan väliseen sopimukseen taikka sellaiseen sopimukseen, jonka perusteella velallinen ostamalla tai vuokraamalla hankkii asunnon itseään tai perheenjäseniään varten. Tyypillisimmin lakisääteistä viivästyskorkoa suurempia juoksukorkoja peritään sellaisista kulutusluotoista, joiden saamiseksi kuluttajalta ei edellytetä vakuutta, kuten postimyynityritysten tai verkkokauppojen myöntämistä kerta- ja tililuotoista. Jonkin verran lakisääteistä viivästyskorkoa suurempaa juoksukorkoa peritään myös useimmista luottokorttiluotoista.

Juoksukorkoon sidottua viivästyskorkoa voidaan pitää ankarana niille velallisille, jotka eivät maksuvaikeuksien vuoksi kykene maksamaan luottoa takaisin sen erääntyessä. Lakisääteistä viivästyskorkoa korkeamman koron periminen velan erääntymisen jälkeen on omiaan aiheuttamaan velkaantumisongelmia, kun alun perin yleensä lyhytaikaiseksi tarkoitettujen kulutusluoton kustannukset kasvavat voimakkaasti ja pitkäkestoisesti velan erääntymisen jälkeen. Uudistus parantaisi maksuvaikeuksissa olevien kuluttajien mahdollisuuksia selviytyä veloistaan ja helpottaisi siten heidän asemaansa.

Luotonantajia edustavat tahot ovat esittäneet, että voimassa olevat säännökset, erityisesti viivästyskoron sovittelua ja velkajärjes-

telyä koskevat säännökset, muodostavat jo tehokkaan keinon ehkäistä ylivelkaantumista. Sovittelusäännöksen tehokkuutta on omiaan vähentämään oikeudenkäyntikuluriski sekä se, että velkaongelmat usein passivoittavat velallista. Velkajärjestely on puolestaan ajallisesti myöhäisempi keino korjata vaikeuksiin joutuneen velallisen taloudellinen tilanne ja merkitsee myös huomattavasti suurempaa puuttumista velkojien oikeuksiin kuin nyt ehdotettu säännös. Ehdotettu säännös on tarpeellinen, jotta voidaan ehkäistä maksuvaikeuksissa olevien velallisten velkaongelmien pahentumista riittävän varhaisessa vaiheessa, ennen kuin ne ovat johtaneet velallisen syrjäytymiseen.

Viivästyskoron ehdotetaan laskevan lakisääteisen viivästyskoron tasolle 180 vuorokauden kuluttua siitä, kun velka on kokonaisuudessaan erääntynyt. Valitsemalla velan erääntymishetken sijasta myöhempi ajankohda viivästyskoron alenemishetkeksi pyritään kohdistamaan helpotus velallisiin, joiden velan maksun laiminlyönti johtuu maksuvaikeuksista eikä niinkään huolimattomuudesta taikka muista vastaavista syistä. Ehdotettu aikamäärä on valittu sen perusteella, kuinka kauan velan erääntymisestä kuluu keskimäärin velkomustuomion antamiseen. Vaihtoehdona olisi, että viivästyskorko laskisi lakisääteisen viivästyskoron suuruiseksi siitä hetkestä lukien, kun kyseistä velkaa koskeva velkomustuomio annetaan. Epäkohtana olisi tällöin, että velkojien päätöksistä riippuen velallisten asema voisi huomattavasti erota toisistaan. Tämän vuoksi ehdotetaan valittavaksi ensiksi mainittu, velkomustuomion keskimääräiseen antamisaikaan pohjautuva sääntelymalli. Luotonantajien tietojärjestelmiin liittyvien syiden vuoksi aikamäärä ilmaistaan vuorokausina kuukausien sijasta.

Jotta velalle suoritettava viivästyskoron määrä ei kuitenkaan muuttuisi enää ulosotto-perusteena toimivan velkomustuomion antamisen jälkeen, viivästyskorko muuttuisi ehdotuksen mukaan lakisääteisen viivästyskoron suuruiseksi jo velkomustuomion antamisesta lukien, jos velkomustuomio annetaan ennen edellä mainitun aikajakson päättymistä.

Uudistuksen voidaan ajatella heikentävän viivästyskoron merkitystä painostuskeinona

velan oikea-aikaiseksi suorittamiseksi. On kuitenkin huomattava, että pitkäkestoinen maksuviivästys johtuu useimmiten todellisista maksuvaikeuksista, jolloin korkean viivästyskoron periminen velalle ei oletettavasti nopeuta velan takaisinmaksua, vaan saattaa päinvastoin vaikeuttaa velallisen suoriutumista veloistaan. Lisäksi on huomattava, että vaikka viivästyskorko ehdotuksen mukaan laskee tietyn ajan kuluttua luoton erääntymisen jälkeen, maksuviivästyksistä voi seurata velalliselle muita kielteisiä seuraamuksia, kuten perintä- ja oikeudenkäyntikuluja, ulosottoja sekä maksuhäiriömerkintä luottotietoihin. Näin ollen ei ole oletettavaa, että uudistus johtaisi yleisen maksumoraalin heikentymiseen.

Ehdotettu muutos voi johtaa siihen, että luottojen juoksukorot nousevat. Koska viivästyskorko laskisi vasta noin puolen vuoden kuluttua luoton erääntymisestä, tällaisen mahdollisen korottavan vaikutuksen arvioidaan kuitenkin olevan pieni ottaen erityisesti huomioon, että lakisääteisen viivästyskoron tarkoituksena on kattaa luotonantajalle velanmaksun viivästymisestä aiheutuvat vahingot.

Muutoksen ei ehdoteta vaikuttavan ennen lain voimaantuloa tehtyihin luottosopimuksiin. Tarvetta taannehtivaan soveltamiseen ei ole nähty. Taannehtivuudesta pidättäytymistä puoltaa myös se, että siihen on perustuslakivaliokunnan omaisuudensojaja koskevassa ratkaisukäytännössä suhtauduttu lähtökohtaisesti varautuneesti.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Valtiontaloudelliset vaikutukset ja vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksellä ei ole vaikutuksia valtiontalouteen.

Ehdotetut kuluttajansuojalain muutokset eivät lisää Kuluttajaviraston tai muiden kuluttajansuojalain 7 luvun noudattamista valvovien viranomaisten tehtäviä. Kuluttajavirasto on jo nykyisin valvontakäytännössään puuttunut lainanhakijan tunnistamiskäytännöissä esiintyneisiin puutteisiin ja ympäri-vuorokautiseen lainanmyöntämiseen. Samoin

Kuluttajavirasto on seurannut sitä, noudattavatko pikaluottoyritykset Taloudenhallinnan neuvottelukunnan suositusta todellisen vuosikoron ilmoittamisesta myös pienissä ja lyhytaikaisissa luotoissa.

Ehdotuksen mukaan valvontaviranomainen voi pyytää Viestintävirastolta lausuntoa siitä, onko luotonantajan käyttämä tunnistamismenetelmä lakiehdotuksessa tarkoitettu vahva tunnistamismenetelmä. Kyse on siis Viestintäviraston toisille viranomaisille antamasta virka-avusta. Uudistus lisännee Viestintäviraston työmäärää varsin vähän, eikä siitä näin ollen arvioida aiheutuvan lisäresurssien tarvetta.

Koska ehdotettu viivästyskorkosäännöksen muuttaminen vaikuttaa ainoastaan lain voimaantulon jälkeen tehtyihin sopimuksiin, muutos ei aiheuta lisätyötä eikä -kustannuksia ulosottoviranomaisille. Muutos ei myöskään edellytä muutoksia ulosoton tietojärjestelmiin.

4.2 Vaikutukset kuluttajien ja luotonantajien asemaan

Esityksessä ehdotetaan luoton todellisen vuosikoron ilmoittamista koskevan säännöksen soveltamisalan laajentamista. Uudistus parantaa kuluttajien asemaa, sillä kuluttajat saavat nykyistä enemmän ja entistä vertailukelpoisempaa tietoa myös pienistä ja lyhytaikaisista luotoista, mikä helpottaa eri luotto tuotteiden vertailemista keskenään. Uudistus on myös omiaan lisäämään kilpailua luotto-markkinoilla ja siten alentamaan pikaluottojen ja muiden kulutusluottojen hintaa. On kuitenkin huomattava, että pelkkä tieto luoton kalleudesta ei vaikuta sellaisten kuluttajien käyttäytymiseen, joilla ei ole muita vaihtoehtoja rahan saamiseen välttämättömien hankintojen tekemiseksi. Tällaisten kuluttajien asemaa onkin parannettava muilla toimenpiteillä, esimerkiksi lisäämällä sosiaalista luototusta.

Ehdotettu ilmoitusvelvollisuuden laajentaminen aiheuttaa lisäkustannuksia sellaisille pieniä ja lyhytaikaisia luottoja tarjoaville yrityksille, jotka eivät ole ilmoittaneet markkinoinnissa luoton todellista vuosikorkoa käyttämällä kulutusluotodirektiivin mukaista laskentakaavaa. Tällaisia yrityksiä ovat eri-

tyisesti pikaluottoja tarjoavat yritykset, joiden on hankittava ohjelma todellisen vuosikoron laskemiseksi sekä päivitettävä markkinointiaineistonsa. Ehdotettu ilmoitusvelvollisuuden laajentaminen aiheuttaa tarpeen päivittää markkinointiaineisto myös tavaroiden etämyyntiä harjoittavissa yrityksissä, jotka ovat nykyisin ilmoittaneet luoton todellisen vuosikoron vain suuremmissa luotoissa. Koska kyse on kuitenkin vain jo nykyisin noudatetun velvoitteen laajentamisesta koskemaan kaikensuuruisia luottoja ilman, että toimintatapoihin edellytetään muutoin muutoksia, aiheutuvien kustannusten ei arvioida olevan merkittäviä.

Esityksessä ehdotetaan luotonantajille velvollisuutta todentaa lainaa hakevan kuluttajan henkilöllisyys huolellisesti. Kuluttajien henkilöllisyyden todentamismenetelmien tullessa luotettavammiksi mahdollisuus väärinkäyttöksiin vähenee ja kuluttajansuoja paranee.

Ehdotettujen henkilöllisyyden todentamista koskevien säännösten vuoksi erityisesti etäviestimin luottosopimuksia tekevät luotonantajat joutuvat muuttamaan toimintatapojaan. Ehdotuksessa vaadittujen tunnistamismenetelmien käytöstä aiheutuu lisäkuluja niille luotonantajille, jotka eivät jo nykyisin käytä tällaisia menetelmiä. Ehdotettu uudistus on kuitenkin myös luotonantajien edun mukainen, sillä he vastaavat viime kädessä järjestelmän turvallisuudesta ja luotettavuudesta sekä sen puutteista johtuvista seurauksista.

Aikaisemmin pikaluottoyrityksillä on ollut vaikeuksia saada Tupas-varmenteita käyttöönsä. Nyttemmin Finanssialan Keskusliitto ry on hyväksynyt periaatelinjauksen Tupas-varmenteiden myöntämisessä noudatettavista periaatteista. Näiden periaatteiden mukaan pankki voi kieltäytyä sopimuksesta pankin asiakkaana olevan palveluntarjoajan kanssa ainoastaan, jos on ilmeistä, että Tupas-varmennetta käytettäisiin hyvän tavan tai lain vastaisessa toiminnassa, tai jos varmenteen käyttämisestä voisi aiheutua vahinkoa pankille, pankin asiakkaalle tai kolmannelle, taikka jos palveluntarjoaja ei anna pankille sopimuksen tekemiseen tarvittavia tietoja. Periaatteiden hyväksymisen myötä Tupas-varmenteiden saatavuudessa ilmenneet ongelmat todennäköisesti poistuvat, eikä lainanhakijan

henkilöllisyyden todentamista koskeva ehdotus näin ollen aiheuta erityisiä ongelmia pikaluottoyrityksille. Oletettavaa on lisäksi, että lähivuosina, vahvaa sähköistä tunnistamista ja sähköisiä allekirjoituksia koskevan lain hyväksymisen myötä markkinoille tulee uusia vahvoja sähköisiä tunnistamismenetelmiä, erityisesti niin sanottuja mobiilivarmenteita.

Ehdotettu kulutusluottosopimuksen nojalla myönnettävien varojen suorittamista koskeva aikarajoitus on omiaan vähentämään harkitsematonta luotonottoa ja siten parantamaan kuluttajien asemaa. Aikarajoitus vähentänee sellaisten pikaluottoyritysten liiketoimintaa, jotka tarjoavat nykyisin luottoja myöhään illalla tai yöllä. Lisäksi aikarajoitus aiheuttaa Finanssialan Keskusliitto ry:ltä saatujen tietojen mukaan muutostarpeita pankkien tietojärjestelmiin.

Rikoslain kiskontaa koskevan säännöksen arvioidaan alentavan vähäisesti luotoista perittäviä korkoja. Säännöksen arvioidaan myös selkeyttävän oikeustilaa.

Korkolain viivästyskoron määrää koskevan säännöksen muuttamisella on merkitystä sellaisten kulutusluottojen tarjonnassa, joista perittävä juoksukorko on lakisääteistä viivästyskorkoa suurempi, eli edellä todetun mukaisesti tyypillisimmin vakuudettomien kulutusluottojen tarjonnassa. Käytetyimpiä näistä kulutusluotoista ovat luottokorttiluotot: vuonna 2007 suomalaisilla oli 4,2 miljoonaa kappaletta yleisloukkokortteja (Visa, MasterCard) ja 3,4 miljoonaa kappaletta erityisluottokortteja (tietyn liikkeen omia kortteja). Muutoksen merkitystä näiden osalta tosin vähentää se, että luottokorttiluotoissa juoksukorko ylittää lakisääteisen viivästyskoron yleensä vain muutamalla prosenttiyksiköllä. Vähemmän käytettyjä ovat postimyyntiyri-tysten ja verkkokauppojen tarjoamat kerta- ja tililuotot, mutta muutoksen merkitystä näiden osalta lisää se, että näissä luotoissa juoksukortot ovat yleensä korkeampia kuin luottokorttiluotoissa.

Säännöksen muuttamisen vaikutuksia kuluttajien ja luotonantajien asemaan on vaikea täsmällisesti arvioida. Uudistuksen myönteisenä seurauksena voidaan pitää sitä, että se helpottaa sellaisten kuluttajien asemaa, joilla on vaikeuksia selvittää kulutusluottojen takaisinmaksusta ajallaan. Uudistus ehkäisee

siten osaltaan ylivelkaantumista ja syrjäytymistä. Toisaalta uudistus saattaa vaikuttaa korottavasti luottojen juoksukorkoihin. Lisäksi uudistus voi vaikuttaa tiukentavasti luottoa myöntävien yhtiöiden käytäntöihin johtaen esimerkiksi siihen, että osa kuluttajista ei enää lainkaan saa kaupallisin perustein myönnettävää luottoa tai että sitä myönnetään vain nykyistä selvästi tarkemman riskiarvioinnin perusteella. Uudistuksen vaikutusta luottojen juoksukorkoihin ja luotonmyöntölinjauksiin ei voida kuitenkaan etukäteen tarkasti tietää, koska näistä seikoista päättää viime kädessä luotonantaja. Jos juoksukorot nousevat, vaihtoehtoina ovat, että korotus kohdistuu erityisesti niihin luotonantajiin, joiden luottoriski on tavanomaista suurempi, tai että se kohdistetaan kaikkiin luotonantajiin. Kilpailutekijät huomioon ottaen on ensiksi mainittua vaihtoehtoa pidettävä todennäköisempänä.

Kaiken kaikkiaan muutoksen mahdollisen juoksukorkoa korottavan vaikutuksen ei kuitenkaan odoteta olevan merkittävä ottaen erityisesti huomioon se, että luotonantajan oikeus periä lakisääteistä viivästyskorkoa korkeampaa korkoa ei päättyisi heti yksittäisen maksuerän erääntymisen jälkeen, vaan sitä saisi esityksen mukaan periä noin puolen vuoden ajan koko luoton erääntymisestä. Ongelmia, joita kuluttajille voi aiheutua kaupallisin perustein tarjottavien luottojen myöntämiskynnyksen mahdollisesta kohoamisesta, voidaan puolestaan vähentää edistämällä sosiaalisen luotonuksen saantia kattavasti koko maassa, kuten valtioneuvoston vuosille 2008—2011 hyväksymässä kuluttajapoliittisessa ohjelmassa edellytetään. Finanssivalvonnan arvion mukaan uudistuksella ei ole myöskään merkittävää vaikutusta luottoriskien hallintaan.

Luotonantajille viivästyskorkouudistus aiheuttaa kustannuksia muun muassa tietojärjestelmiin edellytettävien muutosten ja lainanhakulomakkeiden ja markkinointiaineiston päivittämisen vuoksi.

4.3 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Ehdotetulla henkilöllisyyden todentamisvelvollisuutta koskevalla uudistuksella on suotuisia vaikutuksia rikoksantorjuntaan ja

turvallisuuteen, koska lainanhakijan henkilöllisyyden huolellisen todentamisen myötä mahdollisuus tehdä petosrikos hakemalla lainaa omalle tilille toisen henkilön matkapuhelinta ja henkilötietoja hyödyntämällä vaikeutuu. Luotettavien todentamismenetelmien käyttöönotto on osaltaan omiaan myötävaikuttamaan myös siihen, että luotonantajien järjestelmät täyttävät henkilötietolaissa asetetut vaatimukset.

Ehdotetulla henkilöllisyyden todentamisvelvollisuutta koskevalla uudistuksella voi olla myös myönteisiä tietoyhteiskuntavaikutuksia. Uudistus on omiaan lisäämään luotamusta sähköiseen viestintään. Se saattaa osaltaan myös vauhdittaa uusien sähköisten tunnistamismenetelmien kehittämistä.

5 Asian valmistelu

Oikeusministeriö asetti 22 päivänä loka-kuuta 2007 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus pikaluottoihin liittyvän lainsäädännön muuttamisesta. Työryhmässä olivat edustettuina oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Kuluttajavirasto/kuluttaja-asiamies, Rahoitustarkastus (nykyinen Finanssivalvonta), Finanssialan Keskusliitto ry, Suomen Kuluttajaliitto ry, Suomen Pienlainayhdistys ry sekä Velkaneuvonta ry.

Työnsä aikana työryhmä kuuli tietosuojavaltuutettua, Viestintävirastoa, GE Money Oy:tä, Katakombista Elämään Kansanliike ry:tä, Kirkon diakonia ja yhteiskuntatyötä, Suomen Asiakkuusmarkkinointiliitto ry:tä ja Takuu-Säätiötä. Lisäksi työryhmä sai pyynnöstään lausunnon Pääesikunnalta. Työryhmän mietintö valmistui 11 päivänä marraskuuta 2008, ja siitä pyydettiin lausunto 43 viranomaiselta ja yhteisöltä. Annetuista lausunnoista on oikeusministeriössä laadittu tiivistelmä (Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2009:4).

Lausunnonantajat pitivät yleisesti ottaen tärkeänä, että pikaluottoihin ja niiden myöntämiseen mahdollisesti liittyviin ongelma-kohtiin kiinnitetään huomiota, ja useat lausunnonantajat suhtautuivat pääosin myönteisesti myös työryhmän ehdotuksiin. Osa lau-

sunnonantajista piti kuitenkin ongelmallisena sitä, että ehdotetut kuluttajansuojalain muutokset vaikuttaisivat myös muihin luottoihin kuin pikaluottoihin. Pääasiassa tällä perusteella kriittisimmin suhtauduttiin varojen luovuttamisaikaa koskevaan säännökseen. Rikoslain kiskontaa koskevan säännöksen uudistamiseen suhtauduttiin pääasiassa myönteisesti, mutta säännöksen perusteluihin ehdotettiin joitakin täsmennyksiä ja täydennyksiä. Ehdotettuun korkolain muutokseen sen sijaan useat lausunnonantajat, erityisesti elinkeinoelämää edustavat tahot, suhtautuivat kriittisesti tai epäilevästi. Toisaalta useat lausunnonantajat suhtautuivat ehdotukseen myönteisesti, ja muutamat lausunnonantajat pitivät ehdotusta velallisen aseman parantamisen kannalta jopa erityisen tärkeänä.

Sääntelyn perusratkaisut ovat säilyneet esityksessä ennallaan. Kiskontasäännöstä on kuitenkin täsmennetty ja ehdotusten perusteita monilta osin täydennetty lausunnonantajien esittämien huomioiden johdosta.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Kuten 3.2 jaksossa mainitaan, vahvoja sähköisiä tunnistamismenetelmiä koskevien toimivien ja luotettavien markkinoiden edistämiseksi on erikseen valmisteltu lakiehdotus vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista. Jos kyseinen lakiehdotus hyväksytään ennen tätä esitystä, on tämän esityksen 1. lakiehdotuksen 7 luvun 9 a §:n 1 momentin toista virkettä tarpeen muuttaa siten, että siihen lisätään viittaus ensiksi mainitussa laissa asetettuihin edellytyksiin vahvalle sähköiselle tunnistamismenetelmälle.

Esityksellä on lisäksi liittymä valmisteilla olevaan lainsäädäntöön aluehallinnon uudistamiseksi. Tarkoituksena on, että kyseisen uudistuksen myötä lääninhallituksille kuuluvat kuluttaja-asiat siirtyvät uusille aluevirastoille. Jos aluehallinnon uudistusta koskeva hallituksen esitys hyväksytään ennen tätä esitystä, on tämän esityksen 1. lakiehdotuksen 7 luvun 24 §:n 1 momenttia tarpeen muuttaa siten, että lääninhallitusten sijaan piirihallintoviranomaisina toimisivat aluevirastot.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Kuluttajansuojalaki

7 luku Kulutusluotot

4 §. Pykälä sisältää soveltamisalaa koskevia poikkeuksia. Kuten nykyisin, kulutusluotoissa, joissa luottoaika on enintään kolme kuukautta, ei ehdotetun 1 momentin mukaan sovelleta 9 §:n säännöksiä ennen luottosopimuksen tekemistä kuluttajalle annettavista sopimusehdoista ja muista tiedoista, 10 ja 11 §:n säännöksiä luottosopimuksen muodosta ja sisällöstä eikä 12 §:n 1 momentin säännöstä kuluttajan oikeudesta maksaa kulutusluotto ennen sen erääntymistä. Uutta on, että soveltamisalapoikkeus ei koske 6 ja 7 §:n säännöksiä velvollisuudesta ilmoittaa luoton todellinen vuosikorko markkinoitaessa kertatai tililuottoa. Vastaisuudessa myös siis lyhytaikaisia luottoja markkinoitaessa olisi ilmoitettava luoton todellinen vuosikorko siten laskettuna kuin kuluttajansuojalain 7 luvun eräiden säännösten soveltamisesta annetussa kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksessä säädetään. Syitä muutokseen selvitetään yleisperustelujen 3.2 jaksossa.

Edellä mainitusta poiketen luottoihin, joita voidaan käyttää luottokortin tai muun vastaavan tunnisteen avulla, on kuitenkin ehdotetun 1 momentin mukaan sovellettava 10 ja 11 §:n säännöksiä silloinkin, kun luottoaika on enintään kolme kuukautta. Tältä osin 1 momentti vastaa voimassa olevaa lakia.

Ehdotetun 1 momentin mukaan 9 a ja 9 b §:ää ei sovelleta hyödykesidonnaisiin kertaluottoihin. Hyödykesidonnaisella luotolla tarkoitetaan kulutushyödykkeen hankkimista varten myönnettävää kulutusluottoa, jonka antajana on myyjä tai palveluksen suorittaja itse taikka muu elinkeinonharjoittaja myyjän tai palveluksen suorittajan kanssa tekemänsä sopimuksen tai muun kuluttajien luotottamista koskevan järjestelyn perusteella. Kertaluotolla tarkoitetaan puolestaan muuta kulutusluottoa kuin tililuottoa.

Pykälän 2 momentti vastaa voimassa olevaa lakia.

Voimassa olevan lain 3 momenttiin sisältyvä asetuksenantovaltuus ei ole enää tarpeellinen, joten ehdotuksen mukaan säännös kumotaan. Säännöksen kumoamisen myötä eräiden kuluttajansuojalain 7 luvun säännösten soveltamista koskevista poikkeuksista.

4 a §. Pykälän sisältämä asetuksenantovaltuus kumotaan tarpeettomana.

9 a §. Pykälä on uusi. Pykälän 1 momentissa säädetään luotonantajan velvollisuudesta todentaa luottoa hakevan henkilöllisyys huolellisesti. Henkilöllisyyden todentamisella tarkoitetaan luoton hakijan henkilöllisyyden varmistamista luotettavasta ja riippumattomasta lähteestä peräisin olevien asiakirjojen ja tietojen perusteella. Henkilöllisyyden todentamisen tulee perustua luotettavaan, viranomaisen antamaan henkilöllisyysasiakirjaan. Tällaisia asiakirjoja ovat ainakin passi ja poliisin myöntämä henkilökortti.

Nykyisin osa luottosopimuksista tehdään siten, että luotonantaja lähettää luottosopimuksen asiakkaan väestötietojärjestelmään merkittyyn osoitteeseen allekirjoitettavaksi, minkä jälkeen asiakas palauttaa allekirjoitetun sopimuksen sekä kopion henkilöllisyystodistuksesta luotonantajalle. Tällä tavoin meneteltäessä lainanhakijan henkilöllisyyttä ei todenneta riittävän huolellisesti, minkä vuoksi tällaiset menetelmät on jatkossa korvattava muilla, luotettavilla menetelmillä.

Todennettaessa luottoa hakevan henkilöllisyys sähköisesti todentamisessa on ehdotetun 1 momentin mukaan käytettävä vahvaa tunnistamismenetelmää. Vahva tunnistaminen koostuu jostakin, mitä käyttäjä tietää, omistaa taikka mitä käyttäjä on. Kahden näistä vaatimuksista on toteuduttava samanaikaisesti, jotta tunnistustapahtuma täyttäisi vahvan tunnistamisen määritelmän. Kuten yleisperustelujen 3.2 jaksossa mainitaan, vahvoina sähköisinä tunnistamismenetelminä voidaan nykyisin pitää ainakin Tupas-varmenteita sekä Väestörekisterikeskuksen myöntämiä varmenteita. Sen sijaan vahvana tunnistamismenetelmänä ei voida pitää pikaluottojen tarjonnassa yleisesti käytettyä menetelmää, jossa pikaluottoyrittäjä todentaa lainanhakijan

henkilöllisyyden vertaamalla lainanhakijaksi ilmoittautuneen antamia tietoja sen liittymän haltijan vastaaviin tietoihin, jonka puhelimesta lainahakemus on tehty.

Kuten yleisperusteluissa mainitaan, erikseen on valmisteltu laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista. Mainitun lain hyväksymisen ja voimaantulon jälkeen arvioidaan kyseisessä laissa säädettyjen tarkempien edellytysten nojalla, pidetäänkö tunnistamismenetelmää vahvana vai ei. Jos luotonantaja käyttää menetelmää, jonka tarjoaja on rekisteröity kyseisen lain mukaisesti vahvan sähköisen tunnistuspalvelun tarjoajaksi, menetelmää pidetään myös nyt käsiteltävän säännöksen kannalta vahvana sähköisenä tunnistamismenetelmänä. Jos luotonantaja käyttää puolestaan muuta menetelmää, hänen on osoitettava, että menetelmä täyttää laissa asetetut edellytykset.

Luottoa hakevan henkilöllisyyden voi todentaa paitsi luotonantaja itse myös tämän asiamies, kuten rahoitusyhtiön lukuun toimiva huonekalu- ja autokauppias tai saantitodistuskirjettä käytettäessä postivirkailija. Myös todennettaessa luottoa hakevan henkilöllisyys sähköisesti henkilöllisyyden voi luotonantajan puolesta todentaa erillinen palveluntarjoaja. Viimesijainen vastuu henkilöllisyyden huolellisesta todentamisesta säilyy näissäkin tapauksissa kuitenkin luotonantajalla.

Ehdotetussa 2 momentissa säädetään mahdollisuudesta todentaa lainanhakijan henkilöllisyys kevennetysti silloin, kun luotonantaja on jo aiemmin todentanut kuluttajan henkilöllisyyden 1 momentissa tarkoitettulla tavalla. Ensitunnistamisen jälkeen kuluttajan henkilöllisyys voidaan ehdotuksen mukaan todentaa myös hänelle luodun henkilökohtaisen tunnistein, kuten turvakoodin avulla. Tämä kevennetty tunnistaminen soveltuisi esimerkiksi tilanteisiin, joissa luottoa haetaan tekstiviestillä. On kuitenkin syytä huomata, että ensitunnistaminen on tullut tällöinkin suorittaa 1 momentissa tarkoitettulla tavalla. Ensitunnistamisella tarkoitetaan tässä ensimmäistä luotonantajan ja lainanhakijan välistä luotettavaa tunnistamistapahtumaa.

Ehdotetussa 3 momentissa viitataan selvyden vuoksi rahanpesun ja terrorismin ra-

hoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annettuun lakiin. Tarkoituksena on korostaa, että jos rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetusta laista seuraa luotonantajalle muita tai ankarampia asiakkaan tuntemiseen liittyviä vaatimuksia kuin nyt ehdotetuista kuluttajansuojalain säännöksistä, luotonantajan on täytettävä nämä muut tai ankarammat vaatimukset.

9 b §. Pykälä on uusi. Pykälässä säädetään velvollisuudesta säilyttää henkilöllisyyden todentamista koskevat tiedot niissä tapauksissa, joissa luotonantajalla ei ole velvollisuutta säilyttää näitä tietoja jo rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain nojalla. Säilytettäviä tietoja ovat tyypillisesti henkilöllisyyden todentamisessa käytetyn asiakirjan nimi ja asiakirjan numero taikka kopio asiakirjasta. Jos asiakkaan henkilöllisyys on todennettu sähköisesti, tulisi säilyttää tieto ainakin siitä, mitä menetelmää todentamisessa on käytetty. Muiden tietojen osalta säilyttämisvelvollisuuden sisältö vaihtelee siitä riippuen, millaista vahvaa sähköistä tunnistamismenetelmää on käytetty ja minkälaisia tietoja luotonantaja yksittäisestä henkilöllisyyden todentamisesta saa.

Tietoja on pykälän mukaan säilytettävä viiden vuoden ajan siitä, kun luotto on kokonaisuudessaan erääntynyt maksettavaksi. Säilytysvelvollisuus kuitenkin jatkuu viittä vuotta pidempään niissä tapauksissa, joissa luotonantajan ja kuluttajan välillä on syntynyt luottosopimusta koskeva erimielisyys. Tällöin luottoa hakeneen henkilöllisyyden todentamista koskevat tiedot on säilytettävä siihen saakka, kunnes erimielisyys on sovittu tai ratkaistu. Säilytysajaksi ehdotetaan viittä vuotta yhdenmukaisuussyistä, sillä myös rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain mukainen säilytysaika on viisi vuotta.

9 c §. Pykälä on uusi. Silloin kun sekä kulutusluoton hakeminen että luoton myöntäminen tapahtuvat kello 23:n ja 7:n välisenä aikana, kulutusluottosopimuksen nojalla myönnettäviä varoja ei saa ehdotuksen mukaan luovuttaa kuluttajalle ennen aamuseitsemää. Säännöksessä mainituilla kellonajoilla tarkoitetaan Suomen aikaa.

On huomattava, että säännöksen soveltuminen edellyttää, että sekä kulutusluoton hakeminen että sen myöntäminen tapahtuvat samana yönä kello 23:n ja 7:n välisenä aikana. Säännöstä ei siis sovelleta esimerkiksi silloin, kun luottoa on haettu ennen kello 23:a tai kun luoton hakeminen ja luoton myöntäminen tapahtuvat eri öinä. Ehdotus ei estä myöskään luottolisten ostosten tekemistä yöaikaan esimerkiksi verkkokaupassa, jos luottosopimuksen nojalla myönnettävät varat suoritetaan suoraan myyjälle. Myös esimerkiksi luottokortin avulla käytettävää jatkuvaa tililuottoa on jatkossakin mahdollista käyttää kello 23:n ja 7:n välisenä aikana, koska kyse ei ole uuden luoton hakemisesta.

Ehdotetun pykälän toisen virkkeen mukaan aikarajoitusta ei sovelleta tililuoton luottorajan nostamiseen. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että tililuoton luottorajaa voidaan nostaa myös kello 23:n ja 7:n välisenä aikana siten, että myös luoton käyttäminen välittömästi tämän jälkeen on mahdollista.

Lisäksi on syytä huomata, että Kuluttajavirastosta annetun lain (1056/1998) 4 §:n mukaan elinkeinonharjoittaja on velvollinen antamaan kuluttaja-asiamiehelle tietoja lainsäädännön valvontatehtäviä varten, ja tämän velvollisuuden täyttäminen edellyttää käytännössä sitä, että luotonantaja säilyttää luoton hakemis-, myöntämis- ja varojen luovuttamisajankohtaa koskevat tiedot. Finanssivalvonnan tiedonsaantioikeudesta on puolestaan säädetty Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 18 §:ssä.

11 a §. Pykälä on uusi. Voimassa oleva 11 a § siirtyy 11 b §:ksi ja voimassa oleva 11 b § siirtyy 11 c §:ksi.

Uusi 11 a § vastaa asiallisesti eräiden kuluttajansuojalain 7 luvun säännösten soveltamista koskevista poikkeuksista annetun ja nyt kumottavaksi ehdotetun asetuksen 2 §:ää. Säännöksen muotoilua ehdotetaan kuitenkin ajanmukaistettavaksi, koska koti- ja etämyyntiä koskevia säännöksiä on uudistettu asetuksen antamisen jälkeen.

11 b §. Säännös vastaa voimassa olevaa 11 a §:ää.

11 c §. Säännös vastaa voimassa olevaa 11 b §:ää.

24 §. Pykälän 1 momentti vastaa asiallisesti voimassa olevaa lakia. Momenttiin tehdään ainoastaan teknisiä tarkistuksia.

Pykälän 2 momentti vastaa voimassa olevaa lakia.

Ehdotetussa 3 momentissa säädetään valvontaviranomaisten oikeudesta käyttää asiantuntija-apua valvoessaan lainanhakijan henkilöllisyyden todentamisvelvollisuutta koskevan säännöksen noudattamista. Ehdotuksen mukaan valvontaviranomainen voi pyytää Viestintävirastolta lausuntoa siitä, onko luotonantajan käyttämä sähköinen tunnistamismenetelmä 9 a §:ssä tarkoitettu vahva tunnistamismenetelmä. Virka-apua Viestintävirastolta pyydettyä on otettava huomioon, että luotonantajalla on lähtökohtaisesti näyttövelvollisuus sen suhteen, että hänen käyttämänsä menetelmä täyttää vahvalle sähköiselle tunnistamismenetelmälle asetetut edellytykset.

1.2 Rikoslaki

36 luku **Petoksesta ja muusta epärehellisyydestä**

6 §. *Kiskonta.* Pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevaa lakia.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että luotonannossa otettua tai edustettua korkoa tulee verrata luotonantajan suoritukseen. Tämä merkitsisi muutosta voimassa olevaan säännökseen, jonka mukaan luotonannossa otettua tai edustettua korkoa tulee verrata julkisen valvonnan alaisten rahalaitosten vastaavassa luotonannossa ottamaan tavanomaiseen korkoon. Ehdotetun 2 momentin mukaan luottokiskonnasta on kyse silloin, kun luotonannossa itselle tai toiselle otettu tai edustettu korko on selvästi epäsuhteessa luotonantajan suoritukseen ottaen huomioon säännöksessä luetellut, tavanomaisesti koron suuruuteen vaikuttavat tekijät.

Kuten nykyisessä säännöksessä, korkoon rinnastetaan luotonannossa otettu tai edustettu muu taloudellinen etu. Taloudellisen edun käsite on varsin laaja, ja sillä tarkoitetaan kaikkea luotonantajan ottamaa tai edustamaa taloudellista etua niin luottosuhteen perustamisvaiheessa kuin luottosuhteen kuluessa.

Kyse voi olla esimerkiksi luoton hakemisesta aiheutuvista kuluista, luoton perustamiskuluista, käsittelykuluista ja tilinhoitomaksuista. Taloudellinen etu voi olla paitsi rahaa myös esine tai oikeus, jolla on raha-arvoa.

Voimassa olevan säännöksen tavoin koron tai muun taloudellisen edun ottamisella tarkoitetaan koron tai muun taloudellisen edun tosiasiallista vastaanottamista, ja koron tai muun taloudellisen edun edustaminen puolestaan merkitsee, että korosta tai muusta taloudellisesta edusta on ehditty tehdä sitova sopimus. Viimeksi mainitussa tapauksessa koron tai muun taloudellisen edun ei tarvitse olla edes maksettavaksi erääntynyt. Luottokiskonnan rangaistavuus ei myöskään edellytä, että kohtuuton korko on otettu tai edustettu käyttämällä hyväksi 1 momentissa mainittuja olosuhteita tai seikkoja, kuten toisen taloudellista tai muuta ahdinkoa taikka ajattelelmatuutta. Riittävää on, että korko tai muu taloudellinen etu on selvästi epäsuhteessa luotonantajan suoritukseen. Ehdotuksen mukaan kiskonnan tunnusmerkistön täyttymisen esteenä ei ole liioin se, että otettu tai edustettu korko on tietyytyppisissä luotoissa yleisesti noudatetun hintatason mukainen.

Ehdotuksen mukaan kiskonnan rangaistavuus edellyttää, että koron tai muun taloudellisen edun ja luotonantajan suorituksen välinen epäsuhta on selvä. Sanapari "selvästi epäsuhteessa" vastaa voimassa olevan säännöksen sanaparia "huomattavasti ylittää", eli tältä osin kiskonnan tunnusmerkistön täyttymisen arviointi ei muutu.

Ehdotuksen mukaan kiskonnan tunnusmerkistön täyttymisen arviointi perustuu aina kokonaisarviointiin. Koska rikosoikeudellisten säännösten tulee olla mahdollisimman täsmällisiä ja tarkkarajaisia, ehdotuksen mukaan 2 momentissa luetellaan kokonaisarvioinnissa huomioon otettavat seikat. Huomioon tulisi ottaa ensinnäkin luoton määrä ja luottoaika. Lisäksi arvioinnissa tulee huomioida luottosopimuksen muut ehdot eli esimerkiksi mahdollinen luoton saamiseksi edellytetty vakuutus.

Toiseksi huomioon on otettava myönnettyyn luottoon liittyvä luottoriski. Luottoriskin suuruus riippuu muun muassa siitä, edellytetäänkö lainansaajalla olevan säännöllisiä tuloja ja edellytetäänkö häneltä vakuuden an-

tamista. Perittävä korko tai muu taloudellinen etu voi olla siis suurempi luottoriskin ollessa suuri ilman, että kyse on kiskonnasta. Luottoriskin vaikutusta otettuun tai edustettuun taloudelliseen etuun arvioidaan luotonmyöntämistilanteessa tiedossa olleiden seikkojen perusteella. Luotonantaja ei siis jälkikäteen voi perustella kiskontakorkona pidettävää korkoa sillä, että luottoriski osoittautuikin suuremmaksi kuin luottoa myönnettäessä arvioitiin.

Kolmanneksi tulee ottaa huomioon luotonantajalle aiheutuneet kulut toimista, jotka kuuluvat huolelliseen luotonmyöntömenettelyyn. Tällaisia ovat esimerkiksi osoite- ja luottotietojen tarkistamisesta, vakuuksien arvioimisesta sekä lainanhakijan henkilöllisyyden todentamisesta aiheutuvat kustannukset.

Neljänneksi on otettava huomioon luoton rahoittamisesta luotonantajalle aiheutuneet tavanomaiset kulut. Tavanomaisuusvaatimuksesta johtuen kyse voi olla kiskonnasta myös esimerkiksi silloin, kun luotonantaja on itse rahoittanut luoton korkeakorkoisella luotolla. Jälleenrahoituskulujen tavanomaisuutta arvioitaessa tulee kuitenkin huomioida yleinen markkinatilanne. Luotonantajan hyvinkin korkeita jälleenrahoituskuluja voidaan pitää vielä tavanomaisina, jos ne johtuvat markkinakorkojen äkillisestä ja voimakkaasta noususta.

Viimeksi luotonantajan suoritusta arvioitaessa on otettava huomioon liiketoiminnan tavanomaiset yleiskulut eli esimerkiksi markkinointi- ja henkilöstökulut sekä toimitilojen vuokra- ja hoitokulut. Jos siis luotonantajan liiketoiminnasta aiheutuneet kulut ovat olleet poikkeuksellisen suuret, kulut huomioidaan ainoastaan siltä osin kuin niitä voidaan pitää tavanomaisina.

Ei ole mahdollista asettaa tiettyä todellisen vuosikoron määrää, jonka ylittyessä kyse olisi aina kiskonnasta, koska kyse on säännöksessä mainittujen seikkojen nojalla tehtävästä kokonaisarvioinnista. Edellä mainitun mukaisesti pienissä ja lyhytaikaisissa luotoissa luoton todellinen vuosikorko voi nousta korkeaksi ilman, että kyse on kiskonnasta, koska näissä luotoissa esimerkiksi huolelliseen luotonmyöntömenettelyyn kuuluvista toimista aiheutuvat luoton suuruudesta riippumattomat kustannukset vaikuttavat luoton todelli-

seen vuosikorkoon enemmän kuin suuremmissa ja pidempiaikaisissa luotoissa. Toisaalta tämä merkitsee sitä, että määrältään suuremmissa ja pidempiaikaisissa luotoissa kiskonnasta voi olla kyse, vaikka luoton todellinen vuosikorko olisi pienempikin, koska näillä kustannuksilla on vähäisempi vaikutus todelliseen vuosikorkoon. Esimerkkinä voidaan mainita yhtäältä tapaus, jossa lainataan 100 euroa 14 vuorokaudeksi siten, että takaisin maksettava määrä on kaikki lainanottajalle aiheutuvat kulut huomioon ottaen 120 euroa, ja toisaalta tapaus, jossa lainataan 500 euroa 30 vuorokaudeksi siten, että takaisin maksettava määrä on kaikki lainanottajalle aiheutuvat kulut huomioon ottaen 620 euroa. Kummassakin tapauksessa oletetaan, että lainan hakijalta ei edellytetä vakuutta eikä säännöllisiä tuloja. Ottaen huomioon erityisesti huolelliseen luotonmyöntömenettelyyn kuuluvista toimista aiheutuvat kustannukset sekä tällaisiin luottoihin liittyvä tavallista suurempi luottoriski, koron tai muun taloudellisen edun ei voitane ensiksi mainitussa tapauksessa katsoa olevan ilmeisessä epäsuhteessa luotonantajan suoritukseen. Sen sijaan jälkimmäisessä tapauksessa saattaa jo olla kyse kiskonnasta, vaikka luoton todellinen vuosikorko on pienempi kuin ensiksi mainitussa tapauksessa, koska luotonantajan kulut eivät muodosta korosta yhtä suurta osaa.

Joissakin tapauksissa, esimerkiksi kun rikos tehdään suunnitelmallisesti, kiskonta voi tulla arvioitavaksi 7 §:n mukaisena törkeänä kiskontana. Tällöin kuitenkin edellytetään, että tapaus on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Luottokiskontaan ei nykyisin sovelleta oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevia rikoslain 9 luvun säännöksiä. Luottokiskontasäännöstä ei pidetä perusteltuna tai tarpeellisenä tältä osin muuttaa, sillä perinteistä rangaistusvastuuta, siihen liittyvää rikosperusteista vahingonkorvausta sekä rikoshyödyn menettämistä pidetään luottokiskontatapauksissa riittävänä seuraamuskokonaisuutena.

1.3 Korkolaki

4 §. *Viivästyskoron määrä.* Pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevaa lakia.

Voimassa olevan 2 momentin mukaan on mahdollista periä lakisääteistä viivästyskorkoa korkeampaa korkoa tapauksissa, joissa luottoajalta maksettava korko eli juoksukorko on ollut korkeampi kuin lakisääteinen viivästyskorko. Ehdotetun 2 momentin mukaan velkojalla olisi oikeus periä korkeampaa korkoa vain rajatun ajan, jos velallisen sitoumus liittyy kulutusluottosopimukseen tai muuhun lain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuun sopimukseen. Tämän jälkeen velkojalla olisi oikeus 1 momentin mukaiseen lakisääteiseen viivästyskorkoon.

Uutta säännöstä sovellettaisiin siis tapauksissa, joissa korkolain viivästyskorkoa koskevat säännökset ovat pakottavia velallisen hyväksi eli silloin, kun kyse on kulutusluotosta, muusta kulutushyödykkeen hankintaan liittyvästä velasta taikka velasta, joka perustuu asunnon hankintaan tai vuokraamiseen. Viimeksi mainituissa tapauksissa merkitystä ei ole sillä, onko velkojana elinkeinonharjoittaja vai yksityishenkilö.

Ehdotuksen mukaan juoksukoron suuruista viivästyskorkoa voidaan periä 180 vuorokauden ajan siitä, kun sopimukseen perustuva velka on kokonaisuudessaan erääntynyt. Ehdotettu ajanjakso alkaa siis kuluu siitä, kun erissä maksettavan luoton viimeinen maksuerä tai yhdessä erässä maksettavan luoton ainoa maksuerä erääntyy maksettavaksi. Jos kyse on tililuotosta, ei luottoa katsota kuitenkaan säännöksessä tarkoitetulla tavalla kokonaisuudessaan erääntyneeksi, jos kuluttajalla on edelleen oikeus käyttää luottoa luottosopimuksessa määritellyn luottorajan puitteissa. Luottosopimuksessa sovitun eräpäivän sijasta luoton erääntyminen voi perustua siihen, että luotonantaja velallisen maksulaininlyönnin johdosta vaatii maksettavaksi sellaisia maksueriä, jotka eivät muuten ole erääntyneet. Tällöin säännöksessä tarkoitettu 180 vuorokauden ajanjakso lasketaan eräännyttämisen voimaantuloajasta.

On mahdollista, että velkoja saattaa velkomusasian vireille tuomioistuimessa viipymättä velan erääntymisen jälkeen ja että velkomustuomio myös annetaan ennen edellä mainitun ajanjakson päättymistä. Tällaisissa tapauksissa viivästyskorko laskisi lakisääteisen viivästyskoron tasolle jo tuomion antamisesta lukien.

2 Voimaantulo

Luotonantajien on ehdotettujen muutosten johdosta päivitettävä markkinointiaineistonsa silloin, kun kyse on pienten ja lyhytaikaisten luottojen markkinoinnista. Lisäksi luotonantajien on tehtävä muutoksia käytäntöihin, jotka liittyvät asiakkaiden henkilöllisyyden todentamiseen ja luottosopimuksen nojalla myönnettävien varojen suorittamiseen kuluttajalle. Lakien vahvistamisen ja voimaantulon välille tulisi tämän takia jäädä kohtuullinen, noin kolmen kuukauden siirtymäaika.

Muutokset sopimusoikeudellisissa säännöksissä vaikuttaisivat lakien voimaantulon jälkeen tehtäviin sopimuksiin. Näin ollen luotonantajan ei esimerkiksi tarvitse jälkikäteen todentaa 1. lakiehdotuksen 7 luvun 9 a §:ssä tarkoitetulla tavalla niiden asiakkaidensa henkilöllisyyttä, joiden kanssa hän on tehnyt tililuottosopimuksen ennen lain voimaantuloa.

3 Suhde perustuslakiin ja sääntämisyjärjestys

Esityksen 1. lakiehdotuksen mukaan pieniä ja lyhytaikaisia luottoja tarjoavien luotonantajien tiedonantovelvollisuutta laajennetaan, minkä lisäksi rajoitetaan luottosopimuksen nojalla myönnettävien varojen luovuttamisaikaa niissä tilanteissa, joissa sekä luotonhakeminen että sen myöntäminen tapahtuvat kello 23:n ja 7:n välillä. Luotonantajille asetetaan myös velvollisuus todentaa luottoa hakeneen henkilöllisyys huolellisesti sekä velvollisuus säilyttää tiedot, joiden perusteella luottoa hakeneen henkilöllisyys on todennettu. Ehdotuksia on arvioitava perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvatus elinkeinovapauden kannalta. Sääntelyn on täytettävä perusoikeutta rajoittavalle laille asetetut edellytykset, eli sääntelyn tulee olla hyväksyttävää ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa, oikeasuhtaista sekä välttämätöntä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Lisäksi sääntelyn on oltava täsmällistä ja tarkkarajaista siten, että rajoituksen olennainen sisältö ilmenee riittäväällä tarkkuudella lain säännöksistä.

Ehdotetuilla elinkeinovapauden vaikuttavilla säännöksillä pyritään parantamaan ku-

luttajansuojaa, eli sääntelyllä on perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä tarkoitus. Säännökset täyttävät myös muut perusoikeutta rajoittavalle sääntelylle asetetut edellytykset. Koska viranomaisten tehostetusta valvonnasta huolimatta tiettyjä pikaluottojen tarjonnassa esiintyneitä ongelmia ei ole onnistuttu vähentämään, sääntely on välttämätöntä. Ehdotetut säännökset eivät myöskään estä asianmukaista luotonantoa eivätkä siten muodostu kohtuuttomiksi elinkeinonharjoittajien kannalta.

Henkilöllisyyden todentamisvelvollisuudessa ja todentamista koskevien tietojen säilyttämisvelvollisuudessa on kyse henkilötietojen käsittelystä, ja näin ollen esitys liittyy myös perustuslain 10 §:ssä säädettyyn henkilötietojen ja yksityiselämän suojaan. Esitys parantaa henkilöllisyyden luotettavaa todentamista, vähentää väärinkäytöksiä ja on siten yhdenmukainen yksityiselämän suojaa koskevan perustuslain säännöksen kanssa. Henkilötietoja ja niiden säilyttämistä koskevat säännösehdotukset vastaavat myös perustuslain henkilötietojen suojalle asettamia vaatimuksia.

Esityksen 2. lakiehdotuksen mukaan rikoslain niin sanottua luottokiskontaa koskevaa säännöstä ajanmukaistetaan. Luottokiskonnasta on ehdotuksen mukaan kyse silloin, kun luotonannossa itselle tai toiselle otettu tai edustettu korko on selvästi epäsuhteessa luotonantajan suoritukseen ottaen huomioon säännöksessä luetellut, tavanomaisesti koron suuruuteen vaikuttavat tekijät. Ainakin osa säännöksessä lueteltavista seikoista on tullut ottaa huomioon jo nykyistä säännöstä sovellettaessa, vaikka seikat eivät ole ilmenneet itse säännöksestä. Ehdotettu säännös täyttääkin voimassa olevaa säännöstä paremmin perustuslain 8 §:ssä tarkoitetusta rikosoikeudellisesta laillisuusperiaatteesta johtuvan vaatimuksen, jonka mukaan rikoksina rangaistavat teot on määriteltävä laissa.

Esityksen 3. lakiehdotuksen mukaan mahdollisuutta periä lakisääteistä viivästyskorkoa korkeampaa viivästyskorkoa silloin, kun luottoajalta peritty korko on ollut suurempi kuin lakisääteinen viivästyskorko, rajoitetaan ajallisesti. Ehdotusta on tarkasteltava perustuslain omaisuudensuojaa koskevan 15 §:n kannalta. Perustuslakivaliokunta on käsitellyt

velkojen omaisuudensuojaa muun muassa aikaisemman korkolain muuttamisen (PeVL 5/2002 vp) sekä velkajärjestelylain (PeVL 33/2002 vp) ja perintälain (PeVL 27/2004 vp) muuttamisen yhteydessä. Näissä lausunnoissa katsottiin, että velallisten selviytymismahdollisuuksien edistäminen on perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä peruste puuttua velkojan varallisuusarvoisiin oikeuksiin. Tämä tavoite on myös nyt ehdotetulla korkolain muutoksella. Viivästyskorkosäätelyn oikeasuhtaisuutta harkitessaan perustuslakivaliokunta piti merkityksellisenä myös sitä, että sääntely kohdistui nimenomaan viivästyskorkoon, eikä kysymys

ollut sopimuksen varsinaiseen ydinsisältöön kuuluvasta sellaisesta ehdosta, jonka perusteella velkojan tuotto-odotukset tyypillisesti määräytyvät. Ottaen lisäksi huomioon, että sääntelyllä ei ole taannehtivia vaikutuksia, ehdotus on perustuslaissa turvattu omaisuudensuojan kannalta ongelmaton.

Edellä esitetyistä syistä lakiehdotukset täyttävät perustuslain asettamat vaatimukset, ja lait voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**kuluttajansuojalain 7 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 20 päivänä tammikuuta 1978 annetun kuluttajansuojalain (38/1978) 7 luvun 4 a §, sellaisena kuin se on laissa 85/1993,
muutetaan 7 luvun 4, 11 a, 11 b ja 24 §, sellaisina kuin ne ovat, 4 § mainitussa laissa 85/1993, 11 a ja 11 b § laissa 29/2005 sekä 24 § laissa 385/1986 ja mainitussa laissa 85/1993, sekä
lisätään 7 lukuun uusi 9 a—9 c ja 11 c § seuraavasti:

7 luku

Kulutusluotot

4 §

Tämän luvun 9, 10 ja 11 §:ää sekä 12 §:n 1 momenttia ei sovelleta kulutusluottoon, jossa luottoaika on enintään kolme kuukautta. Tällaiseen luottoon sovelletaan kuitenkin 10 ja 11 §:ää, jos luottoa voidaan käyttää luottokortin tai muun vastaavan tunnisteiden avulla. Tämän luvun 9 a ja 9 b §:ää ei sovelleta hyödykesidonnaiseen kertaluottoon.

Tämän luvun 13 ja 14 §:ää sovelletaan ainoastaan hyödykesidonnaiseen luottoon sekä 17 §:ää ainoastaan tavaran hankkimiseksi myönnettävään hyödykesidonnaiseen luottoon.

9 a §

Ennen kulutusluottosopimuksen päättämistä luotonantajan on todennettava luottoa hakevan henkilöllisyys huolellisesti. Jos henkilöllisyys todennetaan sähköisesti, luotonantajan on käytettävä vahvaa tunnistamismenetelmää.

Jos luotonantaja on jo aiemmin todentanut kuluttajan henkilöllisyyden 1 momentissa tarkoitetulla tavalla, kuluttajan henkilöllisyys

voidaan todentaa myös hänelle ensitunnistamisen jälkeen luodun henkilökohtaisen tunnisteiden avulla.

Asiakkaan tuntemisesta on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (503/2008) säädetään.

9 b §

Jos rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetusta laista ei muuta johdu, luotonantajan on säilytettävä tiedot, joiden perusteella luottoa hakeneen kuluttajan henkilöllisyys on todennettu, viiden vuoden ajan siitä, kun luotto on kokonaisuudessaan eräänntynyt maksettavaksi. Luottosopimusta koskevan erimielisyyden synnyttä todentamista koskevat tiedot on kuitenkin säilytettävä siihen saakka, kunnes asia on sovittu tai ratkaistu.

9 c §

Jos kulutusluottoa haetaan ja se myönnetään kello 23:n ja 7:n välisenä aikana, kulutusluottosopimuksen nojalla myönnettävät varat saa suorittaa kuluttajalle vasta kello 7:n jälkeen. Mitä tässä pykälässä säädetään, ei sovelleta tililuoton luottorajan nostamiseen.

11 a §

Hyödykesidonnaisen kertaluoton etämyynnissä 10 §:n 1 momentissa ja 11 §:n 1 momentissa säädetyt vaatimukset voidaan täyttää siten, että hyödykkeen toimittamisen yhteydessä kuluttajalle annetaan tai lähetetään sopimuskappale, joka sisältää 11 §:n 1 momentissa tarkoitetut sopimusehdot ja muut tiedot.

11 b §

Etämyynnissä kuluttajalla on oikeus peruuttaa luottosopimus ilmoittamalla siitä luotonantajalle 14 päivän kuluessa sopimuksen tekemisestä tai siitä myöhäisemmästä ajankohdasta, jona kuluttaja on saanut 6 a luvussa tarkoitetut ennakkotiedot ja 10 §:ssä tarkoitettua kappaleen luottosopimuksesta pysyvällä tavalla.

Kuluttajalla ei ole kuitenkaan oikeutta peruuttaa luottosopimusta, jos sopijapuolet ovat jo täyttäneet sopimusvelvoitteensa kokonaisuudessaan kuluttajan nimenomaisesta pyynnöstä.

Jos kuluttaja peruuttaa sopimuksen, häneltä saa vaatia korvauksena luoton todellisen vuosikoron ajalta, jonka luotto on ollut kuluttajan käytettävissä. Korvausta ei saa kuitenkaan vaatia, jos luotonantaja ei ole ilmoittanut kuluttajalle ennakolta todellisen vuosikoron perimisestä eikä jos luotonantaja on aloittanut sopimuksen täyttämisen ilman kuluttajan nimenomaista pyyntöä.

11 c §

Kuluttajan on viivytyksettä ja viimeistään 30 päivän kuluttua peruuttamisilmoituksen lähettämisestä palautettava luotonantajalle

luottosopimuksen nojalla saamansa varat uhalla, että peruuttaminen muutoin raukeaa. Kuluttaja saa kuitenkin pidättäytyä täyttämästä omaa palautusvelvollisuuttaan, kunnes luotonantaja täyttää oman vastaavan velvollisuutensa.

Luotonantajan on viivytyksettä ja viimeistään 30 päivän kuluttua peruuttamisilmoituksen saatuaan palautettava kuluttajalle kaikki sopimuksen perusteella saamansa suoritukset. Palautettavista suorituksista voidaan kuitenkin vähentää 11 b §:n 3 momentin mukainen todellisen vuosikoron määrä.

24 §

Tämän luvun säännösten noudattamista valvovat kuluttaja-asiamies, Kuluttajavirasto ja sen alaisina piirihallintoviranomaisina lääninhallitukset sekä Finanssivalvonta silloin, kun luotonanto liittyy Finanssivalvonnan valvomaan toimintaan.

Elinkeinonharjoittaja on velvollinen luovuttamaan valvontaviranomaisen nähtäväksi kulutusluottoja koskevat valvonnan kannalta tarpeelliset asiakirjat.

Viestintävirasto antaa pyynnöstä valvontaviranomaiselle 9 a §:n noudattamista valvottaessa lausunnon siitä, onko luotonantajan käyttämä sähköinen henkilöllisyyden todentamismenetelmä vahva tunnistamismenetelmä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin sovelletaan tämän lain voimaantullessa voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki**rikoslain 36 luvun 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 36 luvun 6 §, sellaisena
 kuin se on laissa 769/1990, seuraavasti:

36 luku

Petoksesta ja muusta epärehellisyydestä

6 §

Kiskonta

Joka käyttämällä hyväksi toisen taloudellista tai muuta ahdinkoa, riippuvaista asemaa, ymmärtämättömyyttä tai ajattelemattomuutta jonkin sopimuksen tai muun oikeustoimen yhteydessä hankkii tai edustaa itselleen tai toiselle taloudellista etua, joka on selvästi epäsuhteessa vastikkeeseen, on tuomittava *kiskonnasta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Kiskonnasta tuomitaan myös se, joka luo-

tonannossa ottaa tai edustaa itselleen tai toiselle korkoa tai muuta taloudellista etua, joka on selvästi epäsuhteessa luotonantajan suoritukseen ottaen huomioon:

- 1) myönnetyn luoton määrä, luottoaika ja luottosopimuksen muut ehdot;
- 2) myönnettyyn luottoon liittyvä luottoriski;
- 3) kulut luotonantajan sellaisista toimista, jotka kuuluvat huolelliseen luotonmyöntömenettelyyn;
- 4) luoton rahoittamisesta aiheutuneet tavanomaiset kulut;
- 5) luottotoiminnan tavanomaiset yleiskulut.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

3.

Laki**korkolain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 20 päivänä elokuuta 1982 annetun korkolain (633/1982) 4 §, sellaisena kuin se on laissa 340/2002, seuraavasti:

4 §

Viivästyskoron määrä

Velan maksun viivästyessä velallisen on maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa, joka on seitsemän prosenttiyksikköä korkeampi kuin kulloinkin voimassa oleva 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko.

Jos 1 momentin mukaan määräytyvä viivästyskorko on alempi kuin velalle eräpäivää edeltäneeltä ajalta maksettava korko, viivästyskorkoa on maksettava saman perusteen mukaan kuin ennen eräpäivää. Jos velallisen sitoumus liittyy kulutusluottosopimukseen tai muuhun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuun

sopimukseen, viivästyskorkoa on kuitenkin maksettava saman perusteen mukaan kuin ennen eräpäivää enintään 180 vuorokauden ajan siitä, kun velka on kokonaisuudessaan erääntynyt. Jos velkaa koskeva tuomioistuintuomio annetaan ennen mainitun ajanjakson päättymistä, korkoa on maksettava saman perusteen mukaan kuin ennen eräpäivää tuomion antamiseen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Velkaan, jonka oikeusperuste on syntynyt ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Helsingissä 8 päivänä toukokuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Tuija Brax*

1.

Laki**kuluttajansuojalain 7 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 20 päivänä tammikuuta 1978 annetun kuluttajansuojalain (38/1978) 7 luvun 4 a §, sellaisena kuin se on laissa 85/1993,
muutetaan 7 luvun 4, 11 a, 11 b ja 24 §, sellaisina kuin ne ovat, 4 § mainitussa laissa 85/1993, 11 a ja 11 b § laissa 29/2005 sekä 24 § laissa 385/1986 ja mainitussa laissa 85/1993, sekä
lisätään 7 lukuun uusi 9 a—9 c ja 11 c § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

7 luku

7 luku

Kulutusluotot**Kulutusluotot**

4 §

4 §

Tämän luvun 6, 7, 9, 10 ja 11 §:ää sekä 12 §:n 1 momenttia ei sovelleta kulutusluottoon, jossa luottoaika on enintään kolme kuukautta. Tällaiseen luottoon sovelletaan kuitenkin 10 ja 11 §:ää, jos luottoa voidaan käyttää luottokortin tai muun vastaavan tunnisteiden avulla.

Tämän luvun 9, 10 ja 11 §:ää sekä 12 §:n 1 momenttia ei sovelleta kulutusluottoon, jossa luottoaika on enintään kolme kuukautta. Tällaiseen luottoon sovelletaan kuitenkin 10 ja 11 §:ää, jos luottoa voidaan käyttää luottokortin tai muun vastaavan tunnisteiden avulla. *Tämän luvun 9 a ja 9 b §:ää ei sovelleta hyödykesidonnaiseen kertaluottoon.*

Tämän luvun 13 ja 14 §:ää sovelletaan ainoastaan hyödykesidonnaiseen luottoon sekä 17 §:ää ainoastaan tavarankäytön hankkimiseksi myönnettävään hyödykesidonnaiseen luottoon.

Tämän luvun 13 ja 14 §:ää sovelletaan ainoastaan hyödykesidonnaiseen luottoon sekä 17 §:ää ainoastaan tavarankäytön hankkimiseksi myönnettävään hyödykesidonnaiseen luottoon.

Asetuksella voidaan säätää, ettei 6, 7, 9, 10 tai 11 §:ää sovelleta kulutusluottoon, jonka määrä on vähemmän kuin 1 000 markkaa. Lisäksi voidaan asetuksella säätää, että 9, 10 ja 11 §:n säännökset voidaan määrätynlaisissa hyödykesidonnaisissa luotoissa täyttää lähettämällä kuluttajalle kulutushyödykkeiden toimittamisen yhteydessä asetuksessa tarkemmin määritelty asiakirja, jos tämä voi-

Voimassa oleva laki

daan katsoa tarpeelliseksi kuluttajien kannalta hyödyllisen laskutus-, luovutus- tai muun käytännön säilyttämiseksi tai aikaansaamiseksi kysymyksessä olevalla alalla.

4 a §

Edellä 4 §:n 3 momentissa ja jäljempänä 12 §:n 4 momentissa mainittuja markkamääriä voidaan asetuksella muuttaa, milloin talouskehitys ja rahaolojen kehitys antavat siihen aiheutta.

(kumotaan)

9 a §

Ennen kulutusluottosopimuksen päättämistä luotonantajan on todennettava luottoa hakevan henkilöllisyys huolellisesti. Jos henkilöllisyys todennetaan sähköisesti, luotonantajan on käytettävä vahvaa tunnistamismenetelmää.

Jos luotonantaja on jo aiemmin todentanut kuluttajan henkilöllisyyden 1 momentissa tarkoitetulla tavalla, kuluttajan henkilöllisyys voidaan todentaa myös hänelle ensitunnistamisen jälkeen luodun henkilökohtaisen tunnisteen avulla.

Asiakkaan tuntemisesta on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (503/2008) säädetään.

9 b §

Jos rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetusta laista ei muuta johdu, luotonantajan on säilytettävä tiedot, joiden perusteella luottoa hakeneen kuluttajan henkilöllisyys on todennettu, viiden vuoden ajan siitä, kun luotto on kokonaisuudessaan eräntynyt maksettavaksi. Luottosopimusta koskevan erimielisyyden synnyttyä todentamista koskevat tiedot on kuitenkin säilytettävä siihen saakka, kunnes asia on sovittu tai ratkaistu.

9 c §

Jos kulutusluottoa haetaan ja se myönnetään kello 23:n ja 7:n välisenä aikana, kulutusluottosopimuksen nojalla myönnettävät varat saa suorittaa kuluttajalle vasta kello

7:n jälkeen. Mitä tässä pykälässä säädetään, ei sovelleta tililuoton luottorajan nostamiseen.

11 a §

Hyödykesidonnaisen kertaluoton etämyynnissä 10 §:n 1 momentissa ja 11 §:n 1 momentissa säädetyt vaatimukset voidaan täyttää siten, että hyödykkeen toimittamisen yhteydessä kuluttajalle annetaan tai lähetetään sopimuskappale, joka sisältää 11 §:n 1 momentissa tarkoitetut sopimusehdot ja muut tiedot.

11 a §

Etämyynnissä kuluttajalla on oikeus peruuttaa luottosopimus ilmoittamalla siitä luotonantajalle 14 päivän kuluessa sopimuksen tekemisestä tai siitä myöhäisemmästä ajankohdasta, jona kuluttaja on saanut 6 a luvussa tarkoitetut ennakkotiedot ja 10 §:ssä tarkoitettua kappaleen luottosopimuksesta pysyvällä tavalla.

Kuluttajalla ei ole kuitenkaan oikeutta peruuttaa luottosopimusta, jos sopijapuolet ovat jo täyttäneet sopimusvelvoitteensa kokonaisuudessaan kuluttajan nimenomaisesta pyynnöstä.

Jos kuluttaja peruuttaa sopimuksen, häneltä saa vaatia korvauksena luoton todellisen vuosikoron ajalta, jonka luotto on ollut kuluttajan käytettävissä. Korvausta ei voida kuitenkaan vaatia, jos luotonantaja ei ole ilmoittanut kuluttajalle ennakolta todellisen vuosikoron perimisestä tai jos luotonantaja on aloittanut sopimuksen täyttämisen ilman kuluttajan nimenomaista pyyntöä.

11 b §

Kuluttajan on viivytyksettä ja viimeistään 30 päivän kuluttua peruuttamisilmoituksen lähettämisestä palautettava luotonantajalle luottosopimuksen nojalla saamansa varat uhalla, että peruuttaminen muutoin raukeaa. Kuluttaja saa kuitenkin pidättäytyä täyttämästä omaa palautusvelvollisuuttaan, kunnes luotonantaja täyttää oman vastaavan velvollisuutensa.

11 b §

Etämyynnissä kuluttajalla on oikeus peruuttaa luottosopimus ilmoittamalla siitä luotonantajalle 14 päivän kuluessa sopimuksen tekemisestä tai siitä myöhäisemmästä ajankohdasta, jona kuluttaja on saanut 6 a luvussa tarkoitetut ennakkotiedot ja 10 §:ssä tarkoitettua kappaleen luottosopimuksesta pysyvällä tavalla.

Kuluttajalla ei ole kuitenkaan oikeutta peruuttaa luottosopimusta, jos sopijapuolet ovat jo täyttäneet sopimusvelvoitteensa kokonaisuudessaan kuluttajan nimenomaisesta pyynnöstä.

Jos kuluttaja peruuttaa sopimuksen, häneltä saa vaatia korvauksena luoton todellisen vuosikoron ajalta, jonka luotto on ollut kuluttajan käytettävissä. Korvausta ei saa kuitenkaan vaatia, jos luotonantaja ei ole ilmoittanut kuluttajalle ennakolta todellisen vuosikoron perimisestä eikä jos luotonantaja on aloittanut sopimuksen täyttämisen ilman kuluttajan nimenomaista pyyntöä.

11 c §

Kuluttajan on viivytyksettä ja viimeistään 30 päivän kuluttua peruuttamisilmoituksen lähettämisestä palautettava luotonantajalle luottosopimuksen nojalla saamansa varat uhalla, että peruuttaminen muutoin raukeaa. Kuluttaja saa kuitenkin pidättäytyä täyttämästä omaa palautusvelvollisuuttaan, kunnes luotonantaja täyttää oman vastaavan velvollisuutensa.

Luotonantajan on viivytyksettä ja viimeistään 30 päivän kuluttua peruuttamisilmoituksen saatuaan palautettava kuluttajalle kaikki sopimuksen perusteella saamansa suoritukset. Palautettavista suorituksista voidaan kuitenkin vähentää 11 a §:n 3 momentin mukainen todellisen vuosikoron määrä.

Luotonantajan on viivytyksettä ja viimeistään 30 päivän kuluttua peruuttamisilmoituksen saatuaan palautettava kuluttajalle kaikki sopimuksen perusteella saamansa suoritukset. Palautettavista suorituksista voidaan kuitenkin vähentää 11 b §:n 3 momentin mukainen todellisen vuosikoron määrä.

24 §

Tämän luvun säännösten noudattamista valvovat kuluttaja-asiamies, kuluttajavirasto ja sen alaisina piirihallintoviranomaisina lääninhallitukset sekä myös pankkitarkastusvirasto silloin, kun luotonanto liittyy pankkitarkastusviraston valvomaan toimintaan.

Elinkeinonharjoittaja on velvollinen luovuttamaan valvontaviranomaisen nähtäväksi kulusluottoja koskevat valvonnan kannalta tarpeelliset asiakirjat.

24 §

Tämän luvun säännösten noudattamista valvovat kuluttaja-asiamies, *Kuluttajavirasto* ja sen alaisina piirihallintoviranomaisina lääninhallitukset sekä *Finanssivalvonta* silloin, kun luotonanto liittyy *Finanssivalvonnan* valvomaan toimintaan.

Elinkeinonharjoittaja on velvollinen luovuttamaan valvontaviranomaisen nähtäväksi kulusluottoja koskevat valvonnan kannalta tarpeelliset asiakirjat.

Viestintävirasto antaa pyynnöstä valvontaviranomaiselle 9 a §:n noudattamista valvottaessa lausunnon siitä, onko luotonantajan käyttämä sähköinen henkilöllisyyden todentamismenetelmä vahva tunnistamismenetelmä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin sovelletaan tämän lain voimaantullessa voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki**rikoslain 36 luvun 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 36 luvun 6 §, sellaisena
 kuin se on laissa 769/1990, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

36 luku

36 luku

Petoksesta ja muusta epärehellisydestä**Petoksesta ja muusta epärehellisydestä**

6 §

6 §

Kiskonta

Kiskonta

Joka käyttämällä hyväksi toisen taloudellista tai muuta ahdinkoa, riippuvaista asemaa, ymmärtämättömyyttä tai ajattelemattomuutta jonkin sopimuksen tai muun oikeustoimen yhteydessä hankkii tai edustaa itselleen tai toiselle taloudellista etua, joka on selvästi epäsuhteessa vastikkeeseen, on tuomittava kiskonnasta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Kiskonnasta tuomitaan myös se, joka luotonannossa ottaa tai edustaa itselleen tai toiselle korkoa tai muuta taloudellista etua, joka huomattavasti ylittää julkisen valvonnan alaisten rahalaitosten vastaavassa luotonannossa ottaman tavanomaisen koron.

Joka käyttämällä hyväksi toisen taloudellista tai muuta ahdinkoa, riippuvaista asemaa, ymmärtämättömyyttä tai ajattelemattomuutta jonkin sopimuksen tai muun oikeustoimen yhteydessä hankkii tai edustaa itselleen tai toiselle taloudellista etua, joka on selvästi epäsuhteessa vastikkeeseen, on tuomittava kiskonnasta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Kiskonnasta tuomitaan myös se, joka luotonannossa ottaa tai edustaa itselleen tai toiselle korkoa tai muuta taloudellista etua, joka on selvästi epäsuhteessa luotonantajan suoritukseen ottaen huomioon:

1) myönnetyn luoton määrä, luottoaika ja luottosopimuksen muut ehdot;

2) myönnettyyn luottoon liittyvä luottoriski;

3) kulut luotonantajan sellaisista toimista, jotka kuuluvat huolelliseen luotonmyöntömenettelyyn;

4) luoton rahoittamisesta aiheutuneet tavanomaiset kulut;

5) luottotoiminnan tavanomaiset yleiskulut.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 . _____

3.

Laki**korkolain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 20 päivänä elokuuta 1982 annetun korkolain (633/1982) 4 §, sellaisena kuin se on laissa 340/2002, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

4 §

4 §

*Viivästyskoron määrä**Viivästyskoron määrä*

Velan maksun viivästyessä velallisen on maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa, joka on seitsemän prosenttiyksikköä korkeampi kuin kulloinkin voimassa oleva 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko.

Jos 1 momentin mukaan määräytyvä viivästyskorko on alempi kuin velalle eräpäivää edeltäneeltä ajalta maksettava korko, viivästyskorkoa on maksettava saman perusteen mukaan kuin ennen eräpäivää.

Velan maksun viivästyessä velallisen on maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa, joka on seitsemän prosenttiyksikköä korkeampi kuin kulloinkin voimassa oleva 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko.

Jos 1 momentin mukaan määräytyvä viivästyskorko on alempi kuin velalle eräpäivää edeltäneeltä ajalta maksettava korko, viivästyskorkoa on maksettava saman perusteen mukaan kuin ennen eräpäivää. *Jos velallisen sitoumus liittyy kulutusluottosopimukseen tai muuhun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuun sopimukseen, viivästyskorkoa on kuitenkin maksettava saman perusteen mukaan kuin ennen eräpäivää enintään 180 vuorokauden ajan siitä, kun velka on kokonaisuudessaan erääntynyt. Jos velkaa koskeva tuomioistuintuomio annetaan ennen mainitun ajanjakson päättymistä, korkoa on maksettava saman perusteen mukaan kuin ennen eräpäivää tuomion antamiseen.*

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Velkaan, jonka oikeusperuste on syntynyt ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.